

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES [*JULIANE KOKOTT*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2020. gada 4. jūnijā¹

Lieta C-591/16 P

***H. Lundbeck A/S un
Lundbeck Ltd***
pret

Eiropas Komisiju

Apelācija – Konkurence – Aizliegtas vienošanās (LESD 101. pants un Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu 53. pants) – Antidepresanti – Izlīguma nolīgumi, kas patentu jomā noslēgti starp oriģinālo zāļu uzņēmumu, kurš ir patentu īpašnieks, un ģenērisko zāļu ražotājiem – Potenciālas konkurences jēdziens – Konkurences ierobežojuma mērķa dēļ jēdziens – Naudas sodi – Ricības pretkonkurences rakstura paredzamība – Pārdevumi, kas ir jāņem vērā naudas soda aprēķinā

Satura rādītājs

I. Ievads	3
II. Tiesvedības priekšvēsture	4
A. Fakti un administratīvais process	4
1. Attiecīgais produkts un patenti	4
2. Nolīgumi, kas noslēgti starp Lundbeck un ģenērisko zāļu ražotājiem	5
3. Komisijas lēmums	6
B. Tiesvedība Vispārējā tiesā	6
III. Tiesvedība Tiesā un lietas dalībnieku prasījumi	7
IV. Vērtējums	8
A. Par LESD 101. panta pārkāpuma esamību (pirmais līdz ceturtais apelācijas pamats)	8

¹ Oriģinālvaloda – franču.

1. Par potenciālas konkurences starp Lundbeck un ģenērisko zāļu ražotājiem esamību (ceturtais apelācijas sūdzības pamats)	9
a) Par apgalvoto tiesisko šķēršļu esamību ienākšanai citaloprama tirgū, kuru pamatā ir Lundbeck patenti	9
b) Par apgalvotajām kļūdām, ko Vispārējā tiesa esot pieļāvusi, izvērtējot pierādījumus, kurus Komisija iesniegusi, lai pierādītu potenciālas konkurences esamību starp Lundbeck un ģenērisko zāļu ražotājiem	13
c) Par apelācijas sūdzības iesniedzēju argumentiem, kuru mērķis ir pierādīt apgalvoto potenciālas konkurences attiecību neesamību starp Lundbeck un katru no attiecīgajiem ģenērisko zāļu ražotājiem	17
2. Par nolīgumu starp Lundbeck un ģenērisko zāļu ražotājiem kvalificēšanu par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ (apelācijas sūdzības pirmais līdz trešais pamats)	20
a) Par tādu nolīgumu kvalificēšanu par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ, kas nepārsniedz patenta tvērumu (pirmais apelācijas sūdzības pamats)	20
1) Par risku asimetriju starp Lundbeck un ģenērisko zāļu ražotājiem	22
2) Par “hipotētisko scenāriju”	23
3) Par neapstrīdēšanas noteikumu neesamību strīdīgajos nolīgumos	24
4) Par sankciju noteikšanas par izlīgumu nolīgumiem patentu strīdos apgalvoto novitāti ..	25
5) Secinājums	27
b) Par apgalvoto kļūdu, kas pieļauta Vispārējās tiesas secinājumā, ka pieci no sešiem nolīgumiem pārsniedza Lundbeck patenta tvērumu (apelācijas sūdzības otrais pamats)	27
c) Par apgalvoto kļūdu, kvalificējot dažus no strīdīgajiem nolīgumiem par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ, pat pieņemot, ka ar tiem būtu pārsniegts strīdīgo patenta tvērums (apelācijas sūdzības trešais pamats)	28
B. Par naudas sodiem (piektais un sestais apelācijas pamats)	29
1. Par Vispārējās tiesas veikto naudas sodu apstiprināšanu (piektais apelācijas sūdzības pamats) ..	29
a) Par “vainas pakāpi”, kas nepieciešama, lai uzliktu naudas sodu	29
b) Par to, vai Lundbeck nevarēja nezināt savas rīcības pretkonkurences raksturu	30
c) Par tiesiskās drošības un atpakaļejoša spēka aizlieguma principiem	32
2. Par Vispārējās tiesas veikto naudas sodu aprēķina apstiprinājumu (sestais apelācijas sūdzības pamats)	34
a) Par Lundbeck pārdevumiem, kas ņemti vērā, aprēķinot naudas sodus	34
b) Par [pārkāpuma] smaguma pakāpi, kas izmantota, lai aprēķinātu naudas sodus	39
C. Secinājums	41
V. Tiesāšanās izdevumi	41

I. Ievads

1. Zināma spriedze starp konkurenci un intelektuālā īpašuma tiesībām bieži vien ir nenovēršama, jo, lai radītu stimulu pētniecībai un izstrādei, ar šīm tiesībām izgudrotājiem tiek piešķirtas noteiktas ekskluzīvas privilēģijas. Arī patentu tiesībās pastāv šāds princips. Tomēr, lai veicinātu vispārējo tehnikas progresu un ekonomisko attīstību, izgudrojumiem pēc zināma laika, beidzoties patenta tiesību termiņam, ir jākļūst publiski pieejamiem, lai ikviens tos varētu izmantot.

2. Šim pēdējam aspektam ir īpaša nozīme zāļu jomā, kurā oriģinālo zāļu uzņēmumu pētniecības veicināšana ir jāsālāgo ar vispārējām interesēm saistībā ar ģenērisko zāļu laišanu tirgū, kas finansiāli atslogo slimokases un palīdz novērst nevajadzīgus izmēģinājumus ar cilvēkiem un dzīvniekiem².

3. Kaut arī patenta spēkā esamības laikā īpašniekam patiesām ir ekskluzīvas tiesības izmantot savu izgudrojumu produktu ražošanai un pirmajai laišanai apgrozībā, kā arī tiesības iebilst pret jebkādiem pārkāpumiem³, patents neaizsargā pret darbībām, kuru mērķis ir apstrīdēt tā spēkā esamību⁴. Līdz ar to ar patentiem saistīti strīdi starp konkurentiem ir daļa no parastās konkurences nozarēs, kurās pastāv šādas ekskluzīvas tiesības⁵, un šādu strīdu atrisināšana vai novēršana, izmantojot izlīguma nolīgumus, ir plaši izplatīta prakse.

4. Kā Eiropas Komisija pati atzina šajā tiesvedībā aplūkojamajā strīdīgajā lēmumā⁶, šādi izlīgumi patentu strīdos nav prettiesiski paši par sevi un pat var kalpot sabiedrības interesēm resursu taupīšanas un ekonomiskās attīstības veicināšanas nolūkā. Tomēr izlīgumi patentu strīdos kļūst problemātiski, ja tie nonāk konfliktā ar konkurences tiesību normām tāpēc, ka to mērķis patiesībā ir nevis atrisināt patentu strīdu, bet gan novērst vai aizkavēt potenciālo konkurentu ienākšanu tirgū.

5. Saskaņā ar Komisijas viedokli, kuru Vispārējā tiesa ir apstiprinājusi spriedumā⁷, kurš ir pārsūdzēts ar šo apelācijas sūdzību, tieši tā arī notika sešu nolīgumu gadījumā, kuros oriģinālo zāļu uzņēmums *Lundbeck* bija noslēdzis ar vairākiem ģenērisko zāļu ražotājiem saistībā ar antidepresantu citalopramu. Savā apelācijas sūdzībā *Lundbeck* tieši pretēji apgalvo, ka šis vērtējums ir balstīts uz virkni tiesību kļūdu un ka par attiecīgajiem nolīgumiem nevarēja piemērot sodu saskaņā ar konkurences tiesībām.

2 Šajā nozīmē skat. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2001/83/EK (2001. gada 6. novembris) par Kopienas kodeksu, kas attiecas uz cilvēkiem paredzētām zālēm (OV 2001, L 311, 67. lpp.), 9. un 10. apsvērumu, kā arī spriedumus, 1998. gada 3. decembris, *Generics (UK)* u.c. (C-368/96, EU:C:1998:583, 4. punkts), un 2003. gada 16. oktobris, *AstraZeneca* (C-223/01, EU:C:2003:546, 42. un 52. punkts); skat. arī Vispārējās tiesas spriedumu, 2015. gada 15. septembris, *Novartis Europharm/Komisija* (T-472/12, EU:T:2015:637, 62. un 63. punkts), kā arī manus secinājumus lietā *Warner-Lambert Company* (C-423/17, EU:C:2018:822, 1. un nākamie punkti).

3 Spriedumi, 1974. gada 31. oktobris, *Centrafarm un de Peijper* (15/74, EU:C:1974:114, 9. punkts); 1992. gada 18. februāris, Komisija/Itālija (C-235/89, EU:C:1992:73, 17. punkts); 1992. gada 27. oktobris, *Generics un Harris Pharmaceuticals* (C-191/90, EU:C:1992:407, 23. punkts), kā arī 1996. gada 5. decembris, *Merck un Beecham* (C-267/95 un C-268/95, EU:C:1996:468, 30. un 31. punkts).

4 Spriedums, 1986. gada 25. februāris, *Windsurfing International/Komisija* (193/83, EU:C:1986:75, 89. un 92. punkts).

5 Spriedums, 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 52. un 81. punkts); skat. arī manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 67.–75. punkts).

6 Skat. Komisijas Lēmuma C(2013) 3803 *final* (2013. gada 19. jūnijs) par procedūru saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. pantu un EEZ līguma 53. pantu (lieta AT.39226 – *Lundbeck*) (turpmāk tekstā – “strīdīgais lēmums”) 5. un 81. apsvērumu.

7 Vispārējās tiesas spriedums, 2016. gada 8. septembris, *Lundbeck/Komisija* (T-472/13, EU:T:2016:449) (turpmāk tekstā – “pārsūdzētais spriedums”). Papildus pārsūdzētajam spriedumam strīdīgais lēmums bija par pamatu Vispārējās tiesas 2016. gada 8. septembra spriedumiem, kuri arī ir pārsūdzēti apelācijā, lietās *Sun Pharmaceutical Industries un Ranbaxy (UK)/Komisija* (T-460/13, nav publicēts, EU:T:2016:453; lieta C-586/16 P, izskatīšanas stadijā); *Arrow Group un Arrow Generics/Komisija* (T-467/13, nav publicēts, EU:T:2016:450; lieta C-601/16 P, izskatīšanas stadijā); *Generics (UK)/Komisija* (T-469/13, nav publicēts, EU:T:2016:454; lieta C-588/16 P, izskatīšanas stadijā); *Merck/Komisija* (T-470/13, nav publicēts, EU:T:2016:452; lieta C-614/16 P, izskatīšanas stadijā), un *Xellia Pharmaceuticals un AlphaPharma/Komisija* (T-471/13, nav publicēts, EU:T:2016:460; lieta C-611/16 P, izskatīšanas stadijā).

6. Šī lieta tādējādi iekļaujas tās lietas kontekstā, kurā tika pasludināts 2020. gada 30. janvāra spriedums *Generics (UK)* u.c.⁸, kurā Tiesa izklāstīja kritērijus, saskaņā ar kuriem nolīgums par izlīgumu strīdā starp farmaceitiska produkta patenta īpašnieku un ģenērisko zāļu ražotāju būtu pretrunā Savienības konkurences tiesībām, un to lietu kontekstā, kuras tiek dēvētas par “Servier” un pašlaik tiek izskatītas Tiesā un kurās Komisija konstatēja, ka nolīgumi par izlīgumu patentu strīdā ir Savienības konkurences tiesību pārkāpumi⁹.

II. Tiesvedības priekšvēsture

A. Fakti un administratīvais process

7. *H. Lundbeck A/S* ir saskaņā ar Dānijas tiesībām dibināta sabiedrība, kas kontrolē sabiedrību grupu, kurā tostarp ietilpst Apvienotajā Karalistē reģistrētā *Lundbeck Ltd* (turpmāk tekstā kopā – “*Lundbeck*” vai “apelācijas sūdzības iesniedzējas”) un kura specializējas farmaceitisko produktu, kas paredzēti patoloģiju, kuras ietekmē centrālo nervu sistēmu, tostarp depresijas, ārstēšanai, izstrādē un izplatīšanā¹⁰.

1. Attiecīgais produkts un patenti

8. *Lundbeck* produktos ietilpst antidepresants, kas satur aktīvo farmaceitisko vielu (AFV) citalopramu. Vispirms *Lundbeck* ieguva patentus attiecībā uz pašu šo AFV, kā arī uz diviem ražošanas paņēmieniem – alkilēšanu un cianēšanu. Attiecībā uz Eiropas Ekonomikas zonu (EEZ) aizsardzība, kas izriet no šiem sākotnējiem patentiem, kā arī attiecīgā gadījumā no papildu aizsardzības sertifikātiem¹¹, beidzās laikā no 1994. gada (attiecībā uz Vāciju) līdz 2003. gadam (attiecībā uz Austriju). Konkrēti Apvienotajā Karalistē sākotnējo patentu termiņš beidzās 2002. gada janvārī¹².

9. Laika gaitā *Lundbeck* izstrādāja citus, efektīvākus citaloprama ražošanas paņēmienus, attiecībā uz kuriem tā pieteica un bieži arī saņēma patentus vairākās EEZ valstīs, kā arī Eiropas Patentu iestādē (EPI) un atbilstoši Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (WIPO) Nolīgumam par sadarbību patentu jomā. Konkrēti no 2001. līdz 2003. gadam *Lundbeck* ieguva divus patentus citaloprama ražošanai ar paņēmieniem, kuros tiek izmantoti attiecīgi amīds un jods, kā arī citaloprama ražošanai, veicot kristalizāciju un plēves destilāciju (turpmāk tekstā – “strīdīgie patenti”)¹³.

8 C-307/18, EU:C:2020:52.

9 Skat. Komisijas Lēmumu C(2014) 4955 final (2014. gada 9. jūlijs) par procedūru saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. un 102. pantu (lieta AT.39612 – *Périndopril (Servier)*); šis lēmums ir pamatā 2018. gada 12. decembra Vispārējās tiesas spriedumiem, kuri pašlaik ir pārsūdzēti apelācijā, lietās *Biogaran/Komisija* (T-677/14, EU:T:2018:910; lieta C-207/19 P, izskatīšanas stadijā); *Teva UK* u.c./Komisija (T-679/14, nav publicēts, EU:T:2018:919; lieta C-198/19 P, izskatīšanas stadijā); *Lupin/Komisija* (T-680/14, nav publicēts, EU:T:2018:908; lieta C-144/19 P, izskatīšanas stadijā); *Mylan Laboratories* un *Mylan/Komisija* (T-682/14, nav publicēts, EU:T:2018:907; lieta C-197/19 P, izskatīšanas stadijā); *Krka/Komisija* (T-684/14, nav publicēts, EU:T:2018:918; lieta C-151/19 P, izskatīšanas stadijā); *Servier* u.c./Komisija (T-691/14, EU:T:2018:922; lietas C-176/19 P un C-201/19 P, izskatīšanas stadijā); *Niche Generics/Komisija* (T-701/14, nav publicēts, EU:T:2018:921; lieta C-164/19 P, izskatīšanas stadijā), kā arī *Unichem Laboratories/Komisija* (T-705/14, nav publicēts, EU:T:2018:915; lieta C-166/19 P, izskatīšanas stadijā).

10 Pārsūdzētā sprieduma 1. punkts.

11 Paredzēti Padomes Regulā (EEK) Nr. 1768/92 (1992. gada 18. jūnijs) par papildu aizsardzības sertifikāta izstrādi zālēm (OV 1992, L 182, 1. lpp.), kas tagad aizstāta ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 469/2009 (2009. gada 6. maijs) par papildu aizsardzības sertifikātu zālēm (OV 2009, L 152, 1. lpp.).

12 Skat. pārsūdzētā sprieduma 15.–17. punktu.

13 Pārsūdzētā sprieduma 18.–21. punkts; strīdīgos patentus piešķīra attiecīgi EPI 2001. gadā (amīds) un 2003. gadā (jods), kā arī vairākās dalībvalstīs un EPI – 2002. gadā (kristalizācija). Visbeidzot patents citaloprama ražošanai, izmantojot plēves destilāciju, Apvienotajā Karalistē tika piešķirts 2001. gadā un anulēts 2004. gadā, un analogs patents Dānijā tika izsniegts 2002. gadā.

10. Visbeidzot 2002. gada beigās vai 2003. gada sākumā *Lundbeck* paredzēja izlaist jaunu antidepresantu *Cipralex*, kura pamatā būtu AFV ar nosaukumu escitaloprams (vai S-citaloprams). Šīs jaunās zāles bija paredzētas tiem pašiem pacientiem, kurus varētu ārstēt ar *Lundbeck* patentētajām zālēm *cipramil*, kuru pamatā ir AFV citaloprams. AFV escitaloprams bija aizsargāts ar patentiem, kuri bija derīgi vismaz līdz 2012. gadam¹⁴.

2. Nolīgumi, kas noslēgti starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem

11. 2002. gada laikā *Lundbeck* saistībā ar citalopramu noslēdza sešus nolīgumus (turpmāk tekstā – “strīdīgie nolīgumi”) ar četriem uzņēmumiem, kuri darbojas ģenērisko zāļu ražošanas vai pārdošanas jomā (turpmāk tekstā – “ģenērisko zāļu ražotāji”).

12. Pirmkārt, *Lundbeck* ar Apvienotās Karalistes uzņēmumu *Generics UK Ltd*, kuru kontrolēja *Merck KGaA* ar *Merck Generics Holding GmbH* starpniecību (turpmāk tekstā kopā – “*Merck (GUK)*”) pirmām kārtām noslēdza pirmo nolīgumu, kas attiecās uz Apvienotās Karalistes teritoriju un kas stājās spēkā 2002. gada 24. janvārī un beidzās 2003. gada 1. novembrī. Šajā nolīgumā būtībā bija paredzēts, ka *Merck (GUK)* piegādās *Lundbeck* savus ģenēriskā citaloprama krājumus un ka *Lundbeck* pārdos citalopramu *Merck (GUK)*, lai to pārdotu tālāk Apvienotajā Karalistē, un veiks ievērojamus līdzekļu pārskaitījumus *Merck (GUK)*. Kopumā visā šā nolīguma darbības laikā *Lundbeck* pārskaitīja *Merck (GUK)* 19,4 miljoniem EUR līdzvērtīgu summu¹⁵.

13. Otrām kārtām *Lundbeck* ar *Merck (GUK)* noslēdza otru nolīgumu, kas attiecās uz EEZ un kas stājās spēkā 2002. gada 22. oktobrī un beidzās 2003. gada 22. oktobrī. Saskaņā ar šo pēdējo minēto nolīgumu *Lundbeck* bija jāmaksā *Merck (GUK)* summa 12 miljonu EUR apmērā par to, ka šī pēdējā minētā sabiedrība apņēmas EEZ teritorijā (izņemot Apvienoto Karalisti) nepārdot un nepiegādāt citalopramu saturošus farmaceitiskos produktus un īstenot visas saprātīgās pūles, lai *Natco Pharma Ltd*, kas ir tās izmantotā AFV citaloprama ražotājs, nolīguma darbības laikā izbeigtu citaloprama vai produktu, kas satur citalopramu, piegādi EEZ¹⁶.

14. Otrkārt, *Lundbeck* ar *Arrow Generics Ltd* un *Resolution Chemicals Ltd*, kuras kontrolēja *Arrow Group A/S* (turpmāk tekstā kopā – “*Arrow*”), noslēdza pirmām kārtām pirmo nolīgumu attiecībā uz Apvienotās Karalistes teritoriju, kas stājās spēkā 2002. gada 24. janvārī un beidzās 2003. gada 20. oktobrī. Šajā nolīgumā būtībā bija paredzēts, ka *Arrow* apņemas neražot, nenodot un nelietot citalopramu, ar ko, *Lundbeck* skatījumā, tiek pārkāptas tā intelektuālā īpašuma tiesības, par to saņemot *Lundbeck* veiktu līdzekļu pārskaitījumu 6,8 miljonu sterliņu mārciņu (GBP) apmērā, un ka *Arrow* piegādās *Lundbeck* savus citaloprama krājumus¹⁷.

15. Otrām kārtām *Lundbeck* ar *Arrow* noslēdza otru nolīgumu attiecībā uz Dānijas teritoriju, kas stājās spēkā 2002. gada 3. jūnijā un beidzās 2003. gada 1. aprīlī. Saskaņā ar šo nolīgumu *Arrow* piekrita pārtraukt jebkādu produktu, kuri satur citalopramu, ar ko, *Lundbeck* skatījumā, tiek pārkāptas tā intelektuālā īpašuma tiesības, importēšanu, izgatavošanu, ražošanu, pārdošanu vai cita veida tirdzniecību, par to saņemot *Lundbeck* veiktu līdzekļu pārskaitījumu 500 000 ASV dolāru (USD) apmērā, un *Lundbeck* par 147 000 USD iegādājās *Arrow* citaloprama krājumus¹⁸.

14 Pārsūdzētā sprieduma 22. punkts.

15 Pārsūdzētā sprieduma 3., 4. un 25.–29. punkts.

16 Pārsūdzētā sprieduma 30. un 31. punkts.

17 Pārsūdzētā sprieduma 5.–8. un 33.–36. punkts.

18 Pārsūdzētā sprieduma 37.–39. punkts.

16. Treškārt, *Lundbeck* noslēdza nolīgumu ar *Alpharma ApS*, kas vēlāk tika pārveidots par *Xellia Pharmaceuticals ApS* un ko kontrolēja *Alpharma Inc.*, kuru pašu kontrolēja *A.L. Industrier AS* (turpmāk tekstā kopā – “*Alpharma*”). Šis nolīgums, kas stājās spēkā 2002. gada 22. februārī un beidzās 2003. gada 30. jūnijā, attiecās uz visām Savienības dalībvalstīm, Norvēģiju un Šveici, un tajā būtībā bija paredzēts, ka *Alpharma* un tā meitasuzņēmumi atceļ, izbeidz un atturas veikt jebkuru citalopramu saturošo farmaceitisko produktu importēšanu, ražošanu vai pārdošanu, par to saņemot no *Lundbeck* pārskaitījumu 12 miljonu USD apmērā, un ka *Alpharma* piegādā *Lundbeck* savu ģenēriskā citaloprama krājumu¹⁹.

17. Visbeidzot, ceturtkārt, *Lundbeck* noslēdza nolīgumu ar *Ranbaxy Laboratories Ltd* un *Ranbaxy (UK) Ltd* (turpmāk tekstā kopā – “*Ranbaxy*”), kas stājās spēkā 2002. gada 16. jūnijā un beidzās 2003. gada 31. decembrī, attiecās uz EEZ teritoriju un būtībā paredzēja, ka *Ranbaxy* atceļ, izbeidz un atteicas no citaloprama ražošanas vai pārdošanas, par to saņemot *Lundbeck* veiktu maksājumu 9,5 miljonu USD apmērā, un ka *Lundbeck* pārdod *Ranbaxy* citaloprama tabletes ar 40 % atlaidi no ražotāja cenas (*EXW*), lai tās pārdotu Apvienotās Karalistes tirgū²⁰.

3. Komisijas lēmums

18. Strīdīgajā lēmumā Komisija uzskatīja, ka strīdīgo nolīgumu mērķis bija izslēgt ģenērisko zāļu ražotājus no tirgus laikposmā, par kuru bija panākta vienošanās, ar *Lundbeck* to labā veiktu maksājumu palīdzību. Līdz ar to Komisija kvalificēja šos nolīgumus kā konkurences ierobežojumus mērķa dēļ un uzlika naudas sodus *Lundbeck* un pārējām minēto nolīgumu pusēm.

19. Ņemot vērā, ka attiecībā uz *Lundbeck* Komisija uzskatīja, ka sešu nolīgumu rezultātā tika izdarīti četri atsevišķi pārkāpumi, tā tai uzlika četrus atsevišķus naudas sodus. Tādējādi *Lundbeck A/S* uzlikto naudas sodu par kopējo summu 93 766 000 EUR, no kuriem 5 306 000 EUR solidāri ar *Lundbeck Ltd*, veido:

- 19 893 000 EUR, no kuriem 5 306 000 EUR solidāri ar *Lundbeck Ltd*, par abiem ar *Merck (GUK)* noslēgtajiem nolīgumiem, kuri tika uzskatīti par tādiem, kas veidoja vienotu un turpinātu pārkāpumu, kurš ilga no 2002. gada 24. janvāra līdz 2003. gada 1. novembrim;
- 12 951 000 EUR par abiem ar *Arrow* noslēgtajiem nolīgumiem, kuri tika uzskatīti par tādiem, kas veidoja vienotu un turpinātu pārkāpumu, kurš ilga no 2002. gada 24. janvāra līdz 2003. gada 20. oktobrim;
- 31 968 000 EUR par nolīgumu, kas bija noslēgts ar *Alpharma* un kas tika uzskatīts par pārkāpumu, kurš ilga no 2002. gada 22. februāra līdz 2003. gada 30. jūnijam,
- un 28 954 000 EUR par nolīgumu, kas noslēgts ar *Ranbaxy* un kas tika uzskatīts par pārkāpumu, kurš ilga no 2002. gada 16. jūnija līdz 2003. gada 31. decembrim²¹.

B. Tiesvedība Vispārējā tiesā

20. Ar 2013. gada 30. augusta dokumentu *Lundbeck* Vispārējā tiesā cēla prasību atcelt strīdīgo lēmumu un pakārtoti atcelt vai samazināt tai uzlikto naudas sodu apmēru. Vispārējā tiesā *Lundbeck* prasījumus atbalstīja *European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations* [Eiropas Farmācijas uzņēmumu un asociāciju federācija] (*EFPIA*).

¹⁹ Pārsūdzētā sprieduma 9.–11. un 40.–45. punkts.

²⁰ Pārsūdzētā sprieduma 12.–14. un 46.–48. punkts.

²¹ Pārsūdzētā sprieduma 71. un 75. punkts.

21. Ar pārsūdzēto spriedumu Vispārējā tiesa noraidīja prasību kopumā un piesprieda *Lundbeck* segt savus, kā arī atlīdzināt Komisijas tiesāšanās izdevumus, savukārt *EFPIA* tika piespriests segt savus tiesāšanās izdevumus pašai.

III. Tiesvedība Tiesā un lietas dalībnieku prasījumi

22. Ar 2016. gada 18. novembra dokumentu *Lundbeck* iesniedza apelācijas sūdzību par pārsūdzēto spriedumu, un tās prasījumus joprojām atbalstīja *EFPIA*.

23. Vienlaikus arī pārējie strīdīgā lēmuma adresāti iesniedza apelācijas sūdzības par Vispārējās tiesas spriedumiem, ar kuriem tika noraidītas viņu prasības par minēto lēmumu²², un tika nolemts, ka visas šīs apelācijas sūdzības tiks izskatītas saskaņoti.

24. Ar Tiesas priekšsēdētāja 2016. gada 13. decembra rīkojumu *Lundbeck/Komisija*²³ attiecībā uz *EFPIA* tika paredzēta konfidencialitāte attiecībā uz strīdīgā lēmuma konfidenciālo versiju.

25. Ar 2017. gada 10. marta dokumentu Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste lūdza atļauju iestāties šajā apelācijas tiesvedībā Komisijas prasījumu atbalstam. Ar Tiesas priekšsēdētāja 2017. gada 5. jūlija rīkojumu *Lundbeck/Komisija*²⁴ Apvienotās Karalistes iestāšanās lietā tika atļauta un attiecībā uz šo dalībvalsti tika paredzēta konfidencialitāte attiecībā uz strīdīgā lēmuma konfidenciālo versiju.

26. Pēc dažādu lietas dalībnieku procesuālo rakstu iesniegšanas tiesvedības rakstveida daļa šajā lietā tika pabeigta 2017. gada 13. novembrī, visiem šiem procesuālajiem rakstiem kopā veidojot gandrīz 300 lappuses, neskaitot pielikumus, pārsūdzēto spriedumu un strīdīgo lēmumu, tādējādi, it īpaši attiecībā uz *Lundbeck* un Komisijas procesuālajiem rakstiem, būtiski pārsniedzot apjomu, kas noteikts Praktiskajos norādījumos lietas dalībniekiem par Tiesā iesniegtajām lietām.

27. Ar Tiesas 2018. gada 27. novembra lēmumu šī lieta tika nodota ceturtajai palātai, kas lemj pēc tiesas sēdes mutvārdu paskaidrojumu uzklaušanās, kas bija kopīga ar piecām citām apelācijas sūdzībām, kuras bija iesniegtas par Vispārējās tiesas spriedumiem, ar kuriem tika noraidītas prasības par strīdīgo lēmumu²⁵.

28. *Lundbeck* prasījumi Tiesai ir šādi:

- pilnībā vai daļēji atcelt pārsūdzēto spriedumu;
- atcelt strīdīgo lēmumu, ciktāl tas uz to attiecas, vai pakārtoti atcelt tai uzliktos naudas sodus, vai – vēl pakārtotāk – būtiski samazināt šo naudas sodu apmēru;
- piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un citus izdevumus, kas *Lundbeck* radušies apelācijas tiesvedībā un tiesvedībā Vispārējā tiesā;
- ja nepieciešams, nodot lietu atpakaļ izskatīšanai Vispārējā tiesā atbilstoši Tiesas spriedumam;
- veikt jebkādos citus pasākumus, ko Tiesa uzskatītu par piemērotiem.

22 Skat. šo secinājumu 7. zemsvītras piezīmi.

23 C-591/16 P, nav publicēts, EU:C:2016:967.

24 C-591/16 P, nav publicēts, EU:C:2017:532.

25 Skat. šo secinājumu 7. zemsvītras piezīmi.

29. *EFPIA* prasījumi Tiesai ir šādi:

- pilnībā vai daļēji apmierināt apelācijas sūdzību;
- ja nepieciešams, nodot lietu atpakaļ izskatīšanai Vispārējā tiesā atbilstoši Tiesas spriedumam;
- piespriest Komisijai atlīdzināt *EFPIA* tiesāšanās izdevumus apelācijas tiesvedībā un tiesvedībā Vispārējā tiesā.

30. Komisijas prasījumi Tiesai ir šādi:

- pilnībā noraidīt apelācijas sūdzību un
- piespriest apelācijas sūdzības iesniedzējam atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

31. Apvienotās Karalistes prasījumi Tiesai ir šādi:

- pilnībā noraidīt *Lundbeck* iesniegto apelācijas sūdzību.

32. Lietas dalībnieku apsvērumi un atbildes uz Tiesas jautājumiem tika uzklauti kopīgajā 2019. gada 24. janvāra tiesas sēdē.

33. Tiesa 2020. gada 30. janvārī pasludināja spriedumu lietā *Generics (UK)* u.c.²⁶. 2020. gada 7. februārī, pamatojoties uz Tiesas Reglamenta 62. panta 1. punktu, šīs tiesvedības dalībniekiem tika dota iespēja rakstveidā paust savu nostāju par iespējamo minētā sprieduma ietekmi uz šajā lietā izvirzītajiem pamatiem par potenciālas konkurences esamību starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem, kas ir strīdīgo nolīgumu puses, kā arī par šo nolīgumu kvalificēšanu par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ. Atbildes uz šo jautājumu Tiesā tika saņemtas 2020. gada 6. martā.

IV. Vērtējums

34. Ar apelācijas sūdzības pamatiem apelācijas sūdzības iesniedzējas kritizē Vispārējās tiesas konstatējumus gan attiecībā uz LESD 101. panta pārkāpuma esamību (A daļa), gan attiecībā uz Komisijas uzliktā naudas soda atbilstību (B daļa).

A. Par LESD 101. panta pārkāpuma esamību (pirmais līdz ceturtais apelācijas pamats)

35. Attiecībā uz LESD 101. panta pārkāpuma esamību apelācijas sūdzības iesniedzējas, pirmkārt, ar pirmo līdz trešo pamatu apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot pieļāvusi tiesību kļūdu, apstiprinot Komisijas konstatējumu, ka strīdīgie nolīgumi ir uzskatāmi par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ. Otrkārt, ar ceturto pamatu apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot kļūdaini apstiprinājusi Komisijas vērtējumu, saskaņā ar kuru nolīgumu noslēgšanas brīdī *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotāji bija potenciālās konkurences attiecībās.

²⁶ C-307/18, EU:C:2020:52.

36. Tā kā LESD 101. pants ir piemērojams tikai nozarēs, kas ir atvērtas konkurencei, tad tas, ka starp uzņēmumiem noslēgts nolīgums tiek kvalificēts par tādu, kura mērķis ir ierobežot konkurenci, līdz ar to paredz tādas konkurences esamību, kura var tikt ierobežota²⁷. Tādējādi vispirms būtu jāizskata apelācijas sūdzības iesniedzēju pamats par potenciālās konkurences pastāvēšanu starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem (1. daļa) un pēc tam jāpievēršas pamatiem, kas attiecas uz strīdīgo nolīgumu klasificēšanu par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ (2. daļa).

1. Par potenciālās konkurences starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem esamību (ceturtais apelācijas sūdzības pamats)

37. Apelācijas sūdzības iesniedzēju ceturtais pamats sastāv no vairākām daļām.

38. Vispirms apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, neņemot vērā faktu, ka *Lundbeck* patenti bija tiesiski šķēršļi ienākšanai citaloprama tirgū, kas izslēdza jebkādas konkurences attiecības starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem (skat. turpmāk a) apakšpunktu).

39. Turpinājumā apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdas, izvērtējot pierādījumus, ko Komisija iesniegusi ar nolūku pierādīt potenciālās konkurences esamību starp *Lundbeck* un šiem ražotājiem (skat. turpmāk b) apakšpunktu).

40. Visbeidzot apelācijas sūdzības iesniedzējas izvirza argumentus, lai pierādītu, ka Vispārējā tiesa ir kļūdaini apstiprinājusi Komisijas konstatējumus attiecībā uz potenciālās konkurences attiecību esamību starp *Lundbeck* un katru no attiecīgajiem ģenērisko zāļu ražotājiem (skat. turpmāk c) apakšpunktu).

a) Par apgalvoto tiesisko šķēršļu esamību ienākšanai citaloprama tirgū, kuru pamatā ir *Lundbeck* patenti

41. Apelācijas sūdzības iesniedzējas un *EFPIA* uzskata, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, neatzīstot, ka *Lundbeck* patenti to spēkā esamības prezumpcijas dēļ bija tiesiski šķēršļi, kas kavēja ģenērisko zāļu ražotāju ienākšanu tirgū un līdz ar to jebkādas potenciālās konkurences pastāvēšanu starp *Lundbeck* un tiem. Iespēja laist ģenēriskās zāles tirgū “riskējot”, kā rezultātā oriģinālo zāļu ražotājs, kurš apgalvo, ka patenta tiesības, kuras joprojām attiecas uz šīm zālēm, liedz ienākt tirgū ar ģenēriskām zālēm, varētu iesniegt prasību par [patenta] pārkāpumu, pēc to domām, nevar tikt uzskatīta par reālu un konkrētu iespēju ienākt tirgū. Tādējādi, ja runa ir par ekskluzīvajām tiesībām, tiekot prasīts pierādīt, ka uzņēmumiem, kurus varētu kvalificēt kā potenciālus konkurentus, būtu bijusi iespēja likumīgi ienākt tirgū, proti, nepārkāpjot šajā tirgū darbošos uzņēmumu iespējamās patenta tiesības. Tādējādi, nepieprasot Komisijai sniegt pierādījumus par to, ka ģenērisko zāļu ražotāji būtu varējuši ienākt tirgū, nepārkāpjot *Lundbeck* patentus, Vispārējā tiesa neesot ievērojusi noteikumus par pierādīšanas pienākumu.

42. Komisija vispirms iebilst, ka brīdī, kad tika noslēgti atsevišķi strīdīgie nolīgumi²⁸, daži no strīdīgajiem patentiem vēl neesot bijuši piešķirti, bet esot bijuši pieteikuma iesniegšanas vai kompetento iestāžu veiktās izskatīšanas stadijā.

²⁷ Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 30.–32. punkts), kā arī manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 57. punkts un tajā minētā judikatūra).

²⁸ Skat. pārsūdzētā sprieduma 127. punktu, kā arī – saistībā ar attiecīgajiem patentu nolīguma un strīdīgo nolīgumu noslēgšanas datumiem – šo secinājumu 9. un 11.–17. punktu.

43. Tomēr šis iebildums sīkāk vairs nav jāaplūko, jo jebkurā gadījumā apelācijas sūdzības iesniedzēju argumentācijai, saskaņā ar kuru strīdīgie patenti bija nepārvarami tiesiski šķēršļi ģenērisko zāļu ražotāju ienākšanai tirgū, nevar piekrist, pat ja šie patenti jau bija piešķirti strīdīgo nolīgumu noslēgšanas brīdī.

44. Tādējādi pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa noraidīja *Lundbeck* argumentāciju šajā ziņā, tostarp konstatējot, ka tā ir balstīta uz kļūdainu premisu, saskaņā ar kuru nav nekādu šaubu, ka attiecīgie patenti ir spēkā un ka ar katru konkurējošo ģenērisko produktu tie ir tikuši pārkāpti. Tādējādi Vispārējā tiesa norādīja, ka, lai gan ir taisnība, ka atbilstoši prezumpcijai patenti ir spēkā esoši līdz brīdim, kad tos skaidri anulē vai atzīst par spēkā neesošiem šajā jomā kompetenta iestāde vai tiesa, šādu spēkā esamības prezumpciju nevar pielīdzināt prezumpcijai par ģenērisko produktu, kuri pienācīgi laisti tirgū un attiecībā uz kuriem patenta turētājs uzskata, ka ar tiem tiek pārkāpts viņam piederošs patents, prettiesiskumu. Tātad ienākšana tirgū “riskējot” pati par sevi nav uzskatāma par prettiesisku, un – tieši pretēji – ģenērisko zāļu ienākšanas tirgū gadījumā *Lundbeck* būtu jāpierāda, ka ar šiem produktiem tiek pārkāpts viens vai otrs tās paņēmiena patents, un sevi jāaizstāv pret iespējamām iebildēm par šo patentu spēkā neesamību, kuras varētu celt ģenērisko zāļu ražotāji. Līdz ar to Vispārējā tiesa secināja, ka Komisija nav pieļāvusi kļūdu, uzskatot, ka *Lundbeck* paņēmiena patenti neesot nepārvarams šķērslis ģenērisko zāļu ražotājiem²⁹.

45. Pretēji apelācijas sūdzību iesniedzēju sniegtajiem argumentiem – šajos konstatējumos nav pieļauta nekāda tiesību kļūda.

46. Protams, ir taisnība – lai pierādītu, ka uzņēmums, kas nepieder konkrētam tirgum, ir potenciāls šajā tirgū darbojošos uzņēmumu konkurents, ir jāpārbauda, vai konkrētajā tirgū nepastāv nepārvarami šķēršļi ienākšanai tirgū³⁰ un vai uzņēmumiem, kas varētu tikt kvalificēti kā potenciāli tajā darbojošos uzņēmumu konkurenti, ir reālas un konkrētas iespējas konkurēt ar šiem uzņēmumiem³¹.

47. Tomēr, kā Tiesa nesen konstatēja savā spriedumā *Generics (UK)* u.c., tādā situācijā kā aplūkojamā, kurā ir jānovērtē potenciālās konkurences attiecības starp, no vienas puses, oriģinālo zāļu ražotāju, kuram ir paņēmiena patents attiecībā uz tādas aktīvās vielas ražošanu, kas ir kļuvusi publiski pieejama, un, no otras puses, ģenērisko zāļu ražotājiem, kas gatavojas ienākt to zāļu tirgū, kurās ietilpst šī aktīvā viela, apstākļi, ka pastāv patents, kurš aizsargā minētās aktīvās vielas ražošanas paņēmieni, pats par sevi nevar tikt uzskatīts par nepārvaramu šķērslī.

48. Tādējādi šāda paņēmiena patenta pastāvēšana neliedz par attiecīgā oriģinālo zāļu ražotāja “potenciālo konkurentu” kvalificēt ģenērisko zāļu ražotāju, kuram faktiski ir stingra apņemšanās, kā arī atbilstoša spēja ienākt tirgū un kurš ar savu rīcību pierāda, ka ir gatavs apstrīdēt šī patenta spēkā esamību un uzņemties risku, ka, ieejot tirgū, tas saskarsies ar prasību par [patenta] pārkāpumu, ko būs iesniedzis šī patenta īpašnieks³².

29 Skat. pārsūdzētā sprieduma 120.–122., 128., 130. un 132. punktu.

30 Spriedumi, 2016. gada 20. janvāris, *Toshiba Corporation/Komisija* (C-373/14 P, EU:C:2016:26, 31., 32. un 34. punkts), un 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 45. punkts); skat. arī Vispārējās tiesas spriedumus, 2016. gada 28. jūnijs, *Portugal Telecom/Komisija* (T-208/13, EU:T:2016:368, 181. punkts) un *Telefónica/Komisija* (T-216/13, EU:T:2016:369, 221. punkts).

31 Spriedums, 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 36. un 37. punkts); šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 1991. gada 28. februāris, *Delimitis* (C-234/89, EU:C:1991:91, 21. punkts); attiecībā uz nosacījumiem, saskaņā ar kuriem Komisija varētu kvalificēt uzņēmumu kā potenciālu konkurentu, skat. Vispārējās tiesas spriedumus, 1998. gada 15. septembris, *European Night Services* u.c./Komisija (T-374/94, T-375/94, T-384/94 un T-388/94, EU:T:1998:198, 137. punkts); 2011. gada 14. aprīlis, *Visa Europe* un *Visa International Service/Komisija* (T-461/07, EU:T:2011:181, 68., 166. un 167. punkts), un 2012. gada 29. jūnijs, *E.ON Ruhrgas* un *E.ON/Komisija* (T-360/09, EU:T:2012:332, 85. un 86. punkts); skat. arī Komisijas Pamatnostādņu par LESD 101. panta piemērojamību horizontālās sadarbības nolīgumiem (OV 2011, C 11, 1. lpp.) 10. punktu.

32 Spriedums, 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 34. un 46. punkts).

49. Tas, ka zāļu patenta esamība nav nepārvarams šķērslis šo zāļu ģenēriskās formas ražotāja ienākšanai tirgū, it īpaši ir izskaidrojams ar to, ka prezumpcija par patentu spēkā esamību ir tikai automātiskas sekas patenta pieteikuma iesniegšanai un pēc tam patenta izsniegšanai tā īpašniekam, un līdz ar to tā neko nepasaka par iespējamā strīda saistībā ar šī patenta spēkā esamību iznākumu³³. Tādējādi apelācijas sūdzības iesniedzējas kļūdās, apgalvojot, ka iespējai, ka nākotnē patents tiks atzīts par spēkā neesošu, nav nozīmes, lai konstatētu potenciālas konkurences attiecības starp īpašnieku un citiem saimnieciskās darbības subjektiem.

50. Protams, kā arī atgādina apelācijas sūdzības iesniedzējas, ir taisnība – ja publiska iestāde ir piešķirusi intelektuālā īpašuma tiesības, tās parasti tiek uzskatītas par spēkā esošām un to piederība uzņēmumam tiek uzskatīta par tiesisku³⁴. Līdz ar to atbilstoši prezumpcijai patenti ir spēkā esoši līdz brīdim, kad tos skaidri anulē vai atzīst par spēkā neesošiem šajā jomā kompetenta iestāde vai tiesa. Tomēr, kā Vispārējā tiesa to pamatoti konstatēja pārsūdzētajā spriedumā, šādu spēkā esamības prezumpciju nevar pielīdzināt prezumpcijai par ģenērisko produktu, kuri pienācīgi laisti tirgū un attiecībā uz kuriem patenta turētājs uzskata, ka ar tiem tiek pārkāpts viņam piederošs patents, prettiesiskumu³⁵.

51. Nedrošība attiecībā uz tādu patentu spēkā esamību, ar kuriem ir aizsargātas oriģinālās zāles, un attiecībā uz šo zāļu ģenēriskās formas pārkāpjošo raksturu, gluži pretēji, ir būtisks raksturlielums konkurences attiecībām farmācijas nozarē³⁶. Tāpat domstarpības un strīdi šajā ziņā ir netiešs pierādījums par konkurences attiecību pastāvēšanu starp attiecīgajiem uzņēmējiem³⁷.

52. Kā Tiesa precizēja judikatūrā, ko Vispārējā tiesa pamatoti atgādināja pārsūdzētajā spriedumā³⁸, patenta mērķis patiešām ir nodrošināt tā īpašniekam ekskluzīvas tiesības izmantot izgudrojumu produktu ražošanai un pirmajai laišanai apgrozībā, kā arī tiesības iebilst pret jebkādiem pārkāpumiem³⁹. Tomēr šo mērķi nevar interpretēt kā tādu, kurš garantē aizsardzību arī pret darbībām, kuru mērķis ir apstrīdēt patenta spēkā esamību, ņemot vērā sabiedrības interesi novērst jebkādas šķēršļus saimnieciskajai darbībai, kuri varētu izrietēt no kļūdaini izsniegtā patenta⁴⁰.

53. Līdz ar to patentu tiesībām ir raksturīgi, ka, neraugoties uz patentu spēkā esamības prezumpciju, skaidra pārlicība par šo spēkā esamību, kā arī par konkurējošo produktu pārkāpjošo raksturu var pastāvēt tikai pēc tam, kad šos jautājumus ir pārbaudījušas šajā jomā kompetentās iestādes un tiesas.

54. Šādā kontekstā domstarpības un strīdi starp oriģinālo zāļu ražotājiem un šo zāļu ģenēriskās formas ražotājiem bieži ir daļa no sagatavošanās darbiem ģenērisko zāļu ienākšanai tirgū. Turklāt, tā kā, lai iegūtu tirdzniecības atļauju (TA) attiecībā uz ģenēriskajām zālēm, nav prasīts pierādīt, ka ar šīm zālēm netiek pārkāptas oriģinālo zāļu ražotāja iespējamās patenta tiesības⁴¹, neskaidrība par patenta spēkā esamību un ģenērisko zāļu pārkāpjošo raksturu var saglabāties pat pēc šādu zāļu ienākšanas tirgū.

33 Spriedums, 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 48. punkts).

34 Vispārējās tiesas spriedums, 2010. gada 1. jūlijs, *AstraZeneca/Komisija* (T-321/05, EU:T:2010:266, 362. punkts).

35 Skat. pārsūdzētā sprieduma 121. punktu; skat. arī Vispārējās tiesas spriedumu, 2018. gada 12. decembris, *Servier* u.c./Komisija (T-691/14, EU:T:2018:922, 359. punkts).

36 Šajā jautājumā skat. manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 67. punkts).

37 Spriedums, 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 52. un 81. punkts); skat. arī manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 73. un 74. punkts).

38 Skat. pārsūdzētā sprieduma 117., 119., 390. un 487. punktu.

39 Spriedumi, 1974. gada 31. oktobris, *Centrafarm* un *de Peijper* (15/74, EU:C:1974:114, 9. punkts); 1992. gada 18. februāris, Komisija/Itālija (C-235/89, EU:C:1992:73, 17. punkts); 1992. gada 27. oktobris, *Generics* un *Harris Pharmaceuticals* (C-191/90, EU:C:1992:407, 23. punkts), kā arī 1996. gada 5. decembris, *Merck* un *Beecham* (C-267/95 un C-268/95, EU:C:1996:468, 30. un 31. punkts).

40 Spriedums, 1986. gada 25. februāris, *Windsurfing International/Komisija* (193/83, EU:C:1986:75, 89. un 92. punkts).

41 Šajā jautājumā skat. manus secinājumus lietā *Warner-Lambert Company* (C-423/17, EU:C:2018:822, 57. punkts).

55. Līdz ar to nevar apgalvot, ka ģenērisko zāļu ražotāja ienākšana tirgū “riskējot”, saistībā ar kuru oriģinālo zāļu patenta īpašnieks varētu celt prasību par patenta pārkāpumu, nebūtu reāla un konkrēta iespēja ģenērisko zāļu ražotājam iekļūt tirgū, ja vēl joprojām pastāv patenta tiesības uz oriģinālajām zālēm.

56. Kā Vispārējā tiesa pamatoti ir norādījusi pārsūdzētajā spriedumā⁴², tas tā vēl jo vairāk ir tādā situācijā kā šajā lietā, kurā strīdīgie patenti ir nevis molekulārā sastāva patenti, ar ko būtu aizsargāta pati oriģinālo zāļu AFV, bet gan paņēmiena patenti, ar kuriem tiek aizsargāti konkrēti šīs AFV ražošanas veidi. Līdz ar to atšķirībā no molekulārā sastāva patenta šie paņēmiena patenti – neatkarīgi no jautājuma par to spēkā esamību – neliedz ģenērisko zāļu ražotājiem ienākt tirgū ar attiecīgo AFV, kas ir ražots, izmantojot citus paņēmienus. Citiem vārdiem sakot un otrādi – situācijā, kurā kādu zāļu AFV patenta termiņš ir beidzies un oriģinālo zāļu uzņēmumam ir palikuši vienīgi paņēmiena patenti, ar aplūkojamo zāļu ģenēriskās formas ienākšanu tirgū šā uzņēmuma patentu tiesības ir pārkāptas vienīgi tad, ja ir pierādīts, ka aplūkojamie paņēmiena patenti ir gan spēkā esoši, gan tos ir pārkāpis katrs no potenciālajiem ienācējiem tirgū⁴³.

57. Šādos apstākļos nevar apgalvot, kā to vēlas apelācijas sūdzības iesniedzējas, ka, lai pierādītu konkurences attiecību pastāvēšanu starp zāļu patenta īpašnieku un šo zāļu ģenēriskās formas ražotāju, Komisijai esot “jānodrošina pozitīvi pierādījumi”, ka ar aplūkojamajām ģenēriskajām zālēm attiecīgais patents netiek pārkāpts, proti, šajā gadījumā, ka ar ģenērisko zāļu ražotāju citaloprampa ražošanai izmantotajiem paņēmieniem nav tikuši pārkāpti *Lundbeck* strīdīgie patenti.

58. Proti, Komisijai, novērtējot attiecīgo patentu spēkā esamību vai ģenērisko produktu pārkāpjošo raksturu, nav jāizdara prognozes par patentu īpašnieku un ģenērisko zāļu ražotāju domstarpību iznākumu, lai novērtētu konkurences attiecības starp šiem uzņēmējiem konkurences tiesību piemērošanas nolūkā. Kā Vispārējā tiesa būtībā rezumēja pārsūdzētā sprieduma 159. punktā, ja Komisijai tiktu prasīts pierādīt, ka ģenērisko zāļu ražotāji noteikti vai visticamāk būtu panākuši labvēlīgu iznākumu patenta strīdā ar *Lundbeck* un noteikti vai visticamāk būtu ienākuši tirgū ar saviem produktiem, turklāt tiktu sajaukta faktiskā un potenciālā konkurence un atstāts bez ievēribas apstāklis, ka ar LESD 101. pantu aizsargā tieši arī šo pēdējo⁴⁴.

59. Ir taisnība, ka konkurences iestādei nav jāabstrahējas no ikviena jautājuma par patentu tiesībām, kurš varētu ietekmēt konstatējumu par šādu konkurences attiecību esamību, jo iespējamie patenti, kas aizsargā oriģinālās zāles vai kādu no to ražošanas paņēmieniem, neapstrīdami ir daļa no ekonomiskā un juridiskā konteksta, kurš raksturo konkurences attiecības starp šo patentu īpašniekiem un ģenērisko zāļu ražotājiem. Tomēr konkurences iestādes veiktajam ar patentu piešķirto tiesību vērtējumam nav jābūt patenta spēka pārbaudei vai pārbaudei par to, cik liela ir iespējamība, ka strīds starp šī patenta īpašnieku un ģenērisko zāļu ražotāju varētu noslēgties ar konstatējumu, ka patents ir spēkā esošs un pārkāpts. Šim vērtējumam drīzāk ir jāattiecas uz to, vai, neraugoties uz šī patenta esamību, ģenērisko zāļu ražotājam ir reālas un konkrētas iespējas attiecīgajā brīdī ienākt tirgū⁴⁵.

60. Šajā ziņā – papildus apstāklim, ka paņēmiena patents neliedz laist tirgū produktus, kuri ir ražoti, izmantojot citus paņēmienus, – tostarp ir jāņem vērā tieši tas, ka neskaidrība par to patentu spēkā esamību, kas attiecas uz zālēm, ir būtiska farmācijas nozares īpatnība; ka prezumpcija par oriģinālo zāļu patenta spēkā esamību nav līdzvērtīga prezumpcijai par šo zāļu ģenēriskās formas, kas likumīgi

42 Skat. pārsūdzētā sprieduma 124.–129. punktu.

43 Šajā jautājumā skat. manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 40.–42. un 72. punkts).

44 Šajā jautājumā skat. manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 125. punkts).

45 Spriedums, 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 50. punkts); skat. arī manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 83. punkts).

laista tirgū, prettiesiskumu; ka patents negarantē aizsardzību pret prasībām par spēkā neesamības atzīšanu un ka šādas prasības un it īpaši ģenērisko zāļu tā sauktā “riskējot” veikta laišana tirgū, kā arī ar to saistītās tiesvedības bieži vien norisinās posmā, kas ir tūlīt pirms vai tūlīt pēc šādu ģenērisko zāļu ienākšanas tirgū⁴⁶.

61. No tā izriet, ka nedrošības saglabāšanās attiecībā uz to, vai ģenērisku zāļu laišana tirgū ir bijusi likumīga no patentu tiesību skatpunkta, nekādi neizslēdz secinājumu, ka šo ģenērisko zāļu ražotājam ir reālas un konkrētas iespējas ienākt attiecīgajā tirgū un ka līdz ar to starp šo ražotāju un oriģinālo zāļu patenta īpašnieku LESD 101. panta piemērošanas nolūkā pastāv potenciālas konkurences attiecības.

62. Līdz ar to apelācijas sūdzības iesniedzējas nevar apgalvot, ka patentu, kas aizsargā noteiktas zāles, esamība būtu tiesisks šķērslis, kas izslēdz jebkādu konkurenci, kā, piemēram, ekskluzīvas tiesības, kas ir atzītas par tādām, kas rada šādus šķēršļus, agrākajās lietās⁴⁷, ko Vispārējā tiesa turklāt pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēju apgalvojumiem pareizi izskaidroja pārsūdzētajā spriedumā⁴⁸.

63. Tāpat ir taisnība, ka Komisijas Pamatnostādņu par Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. panta piemērošanu tehnoloģiju nodošanas nolīgumiem⁴⁹ 29. punktā, uz ko atsaucas apelācijas sūdzības iesniedzējas, ir norādīts, ka nolīguma puses netiek uzskatītas par konkurentiem, ja tehnoloģiju tiesības nevar izmantot, nepārkāpjot derīgas tiesības uz kādu citu tehnoloģiju. Tomēr šajā pašā punktā ir precizēts, ka praksē var būt gadījumi, kad nav skaidrs, vai konkrētas tehnoloģiju tiesības ir derīgas un ir pārkāptas, un tas tā ir tieši tādu patentu gadījumā, kuri tiek aplūkoti šajā lietā.

64. No iepriekš minētā izriet, ka Vispārējā tiesa nav pieļāvusi kļūdu, konstatējot, ka strīdīgie patenti nebija nepārvarami šķēršļi ģenērisko zāļu ražotāju ienākšanai citaloprama tirgū un ka, lai pierādītu, ka starp *Lundbeck* un šiem ražotājiem pastāv potenciālas konkurences attiecības, Komisijai nebija jāpierāda, ka šie ražotāji varēja ienākt tirgū, nepārkāpjot iespējamās *Lundbeck* patentu tiesības.

65. Līdz ar to ceturtā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

b) Par apgalvotajām kļūdām, ko Vispārējā tiesa esot pieļāvusi, izvērtējot pierādījumus, kurus Komisija iesniegusi, lai pierādītu potenciālas konkurences esamību starp Lundbeck un ģenērisko zāļu ražotājiem

66. Ar ceturtā pamata otro un trešo daļu, kuras ir jāizskata kopā, apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdas, izvērtējot pierādījumus, ar kuriem bija paredzēts pierādīt, ka strīdīgo nolīgumu noslēgšanas brīdī starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem pastāvēja potenciāla konkurence.

67. Komisija apgalvo, ka ar šiem argumentiem apelācijas sūdzības iesniedzējas mēģina apšaubīt Vispārējās tiesas izdarītos secinājumus par faktiem un panākt, lai Tiesa atkārtoti izskatītu Vispārējā tiesā iesniegtos pierādījumus, un ka apelācijas tiesvedībā tas nav pieņemams.

68. Šis iebildums tomēr ir jāprecizē sīkāk.

⁴⁶ Spriedums, 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 51. punkts); skat. arī manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 84. un 85. punkts).

⁴⁷ Skat. Vispārējās tiesas spriedumu, 1998. gada 15. septembris, *European Night Services* u.c./Komisija (T-374/94, T-375/94, T-384/94 un T-388/94, EU:T:1998:198, 139. punkts), uz ko atsaucas apelācijas sūdzības iesniedzējas, kā arī Vispārējās tiesas spriedumu, 2012. gada 29. jūnijs, *E.ON Ruhrgas* un *E.ON*/Komisija (T-360/09, EU:T:2012:332, 89. punkts).

⁴⁸ Skat. pārsūdzētā sprieduma 162. punktu, lasot to kopā ar minētā sprieduma 120.–132. punktu.

⁴⁹ OV 2014, C 89, 3. lpp.

69. Tādējādi, protams, ir taisnība, ka apelācijas sūdzības iesniedzējas izvirza dažus argumentus attiecībā uz Vispārējās tiesas veikto faktu vērtējumu, kuri, izņemot pierādījumu sagrozīšanas gadījumu, kas šajā gadījumā nav ne apgalvots, ne acīmredzams, apelācijas posmā nav pieņemami⁵⁰.

70. Tomēr ir jākonstatē, ka apelācijas sūdzības iesniedzēju argumentācijas būtība attiecas uz metodiku, ko Komisija un Vispārējā tiesa ir piemērojušas, lai secinātu, ka strīdīgo nolīgumu noslēgšanas brīdī starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem pastāvēja potenciāla konkurence, un par to turklāt liecina pat Komisijas atspēkojošās atbildes uz apelācijas sūdzības iesniedzēju apgalvojumiem. Līdz ar to runa ir par tiesību jautājumiem, kas ir pakļauti Tiesas kontrolei apelācijas ietvaros.

71. Tā apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot kļūdaini apstiprinājusi Komisijas pieeju, atbilstoši kurai Komisija, lai izdarītu secinājumu, ka starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem pastāv potenciāla konkurence, galvenokārt ir balstījusies uz elementiem, kuri liecina par *Lundbeck* subjektīvo vērtējumu par savu patentu spēku, tādējādi neņemot vērā daudzus objektīvus pierādījumus, kuri varēja apliecināt šādu potenciālas konkurences attiecību neesamību.

72. Šādi rīkodamās, Vispārējā tiesa, patvaļīgi un nonākot pretrunās savos motīvos, esot atteikusies ņemt vērā pierādījumus, kas attiecas uz laiku pēc strīdīgo nolīgumu noslēgšanas, ja šo pierādījumu ņemšana vērā apelācijas sūdzības iesniedzējām būtu bijusi labvēlīga, lai gan tā neesot vilcinājusies balstīties uz šādiem vēlākiem pierādījumiem, lai izdarītu secinājumus par sliktu apelācijas sūdzības iesniedzējām.

73. Tomēr šiem argumentiem nevar piekrist.

74. Tādējādi apelācijas sūdzības iesniedzēju apgalvojumi ir balstīti, pirmkārt, uz daļēju un maldinošu pārsūdzētā sprieduma izpratni.

75. Proti, kā pamatoti uzsver Komisija, Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 142. punktā ir tieši norādījusi, ka apelācijas sūdzības iesniedzējas nepareizi ir apgalvojušas, ka Komisija, lai konstatētu, ka starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu uzņēmumiem pastāv potenciāla konkurence, esot balstījusies “teju vienīgi” uz *Lundbeck* subjektīviem vērtējumiem par savu patentu spēku.

76. Vispārējā tiesa tajā pašā pārsūdzētā sprieduma 142. punktā arī konstatēja, ka Komisija saistībā ar katru no iesaistītajiem ģenērisko zāļu uzņēmumiem bija sīki pārbaudījusi reālās un konkrētās iespējas, kādas tiem ir bijušas ienākt tirgū, balstoties uz objektīviem elementiem, it īpaši jau veiktiem ieguldījumiem, darbībām, kas veiktas, lai saņemtu TA, un apgādes līgumiem, kas noslēgti ar viņu AFV piegādātājiem. Turklāt Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 144. punktā balstījās arī uz citiem objektīviem elementiem, tādiem kā pašu strīdīgo nolīgumu un *Lundbeck* par labu ģenērisko zāļu ražotājiem veikto maksājumu esamību, lai izdarītu secinājumu, ka Komisija ir juridiski pietiekami pierādījusi potenciālas konkurences esamību starp šiem uzņēmumiem.

77. Šāda pieeja taču atbilst kritērijiem, kurus Tiesa izstrādājusi, lai novērtētu potenciālu konkurenci, kāda pastāv starp zāļu patenta īpašnieku un šo pašu zāļu ģenēriskās formas ražotāju.

78. Proti, lai novērtētu, vai starp šādiem uzņēmumiem pastāv potenciālas konkurences attiecības, ir jānosaka, vai strīdīgo nolīgumu noslēgšanas datumā ģenērisko zāļu ražotājs ir veicis pietiekamus sagatavošanas darbus administratīvā, juridiskā un komerciālā ziņā, kuri tam ļautu piekļūt attiecīgajam tirgum tādā termiņā, kas spēj radīt konkurences spiedienu uz oriģinālo zāļu ražotāju, un ļautu pierādīt tā stingro apņemšanos, kā arī atbilstošu spēju piekļūt šim tirgum, pat ja pastāv paņēmiena patenti, kuri joprojām pieder šim oriģinālo zāļu ražotājam⁵¹.

50 Skat. rīkojumu, 2010. gada 29. septembris, *EREF*/Komisija (C-74/10 P un C-75/10 P, nav publicēts, EU:C:2010:557, 41. un 42. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

51 Spriedums, 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 44. punkts); skat. arī manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 88. punkts).

79. Turklāt, lai konstatētu potenciālas konkurences pastāvēšanu starp ģenērisko zāļu ražotāju un oriģinālo zāļu uzņēmumu, ir jāņem vērā tas, kā pēdējais minētais uztver risku, ko pirmais minētais rada tā komerciālajām interesēm, kas ir uztvere, par ko liecina it īpaši pati nolīguma noslēgšana starp šiem uzņēmumiem, kā arī oriģinālo zāļu uzņēmuma gatavība veikt līdzekļu nodošanu par labu ģenērisko zāļu ražotājam kā kompensāciju par tā ienākšanas tirgū atlikšanu⁵².

80. Otrkārt, no iepriekš minētā izriet, ka pretēji tam, ko, šķiet, apgalvo apelācijas sūdzības iesniedzējas, Vispārējās tiesas pieejā, kurā tā – netiešu pierādījumu kopumā – balstās arī uz tādiem pierādījumiem, kuri liecina par to, kā *Lundbeck* uztver ģenērisko zāļu ražotāju radīto konkurences spiedienu, lai izdarītu secinājumu, ka pastāv potenciālas konkurences attiecības, nav pieļauta nekāda metodoloģijas kļūda. Tieši pretēji – tas, kā tiek uztverts pašreizējais tirgus dalībnieks, ir elements, kas ir atbilstošs, lai novērtētu, vai starp šo dalībnieku un ārēju uzņēmumu pastāv konkurences attiecības⁵³.

81. Līdz ar to Vispārējā tiesa, nepieļaujot kļūdu, papildus citiem elementiem varēja ņemt vērā it īpaši pārsūdzētā sprieduma 145. punktā, ko apstrīdēja apelācijas sūdzības iesniedzējas, faktu, ka *Lundbeck* pati šaubījās par savu patentu spēkā esamību, lai izdarītu secinājumu, ka Komisija ir juridiski pietiekami pierādījusi potenciālas konkurences esamību starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem.

82. Tomēr, treškārt, apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdu, secinādama, ņemot vērā dokumentus, uz kuriem tā balstījās, ka *Lundbeck* esot šaubijusies par savu patentu spēkā esamību, lai gan runa ir par dokumentiem, kas bija sagatavoti pēc strīdīgo nolīgumu noslēgšanas. Apelācijas sūdzības iesniedzējas uzskata, ka Vispārējā tiesa tādējādi esot kļūdaini, pretrunīgi un patvaļīgi atzinusi pierādījumus, kas datējami ar laiku pēc minēto nolīgumu noslēgšanas un bija nelabvēlīgi apelācijas sūdzības iesniedzējām, lai gan tā atteicās ņemt vērā šādus vēlākus pierādījumus, kad tie tika izvirzīti par labu apelācijas sūdzības iesniedzējām.

83. Tomēr arī šie argumenti nav pamatoti.

84. Tā ir taisnība, ka Vispārējā tiesa nevar apstiprināt konstatējumu par Savienības konkurences tiesību pārkāpumu, ja tās rīcībā ir pierādījumi, kuri var atspēkot šādu konstatējumu⁵⁴. Tomēr no pastāvīgās judikatūras arī izriet, ka Savienības tiesībās prevalē brīvas pierādījumu iegūšanas princips un vienīgais atbilstīgais kritērijs iesniegto pierādījumu izvērtēšanai ir to ticamība⁵⁵. Atbilstoši pierādījumu jomā vispārīgi piemērojamiem noteikumiem dokumenta ticamība un tātad pierādījuma spēks ir atkarīgs no tā izcelsmes, izstrādāšanas apstākļiem, adresāta un tā satura saprātīgā un ticamā rakstura⁵⁶.

85. Šajā lietā Vispārējās tiesas veiktais pierādījumu vērtējums, ko apstrīd apelācijas sūdzības iesniedzējas, taču atbilst šiem principiem.

52 Spriedums, 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 54. un nākamie punkti); skat. arī manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 86. un 87. punkts).

53 Spriedums, 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 42., 56. un 57. punkts); skat. arī Vispārējās tiesas spriedumus, 2011. gada 14. aprīlis, *Visa Europe* un *Visa International Service*/Komisija (T-461/07, EU:T:2011:181, 169. punkts), un 2018. gada 12. decembris, *Servier* u.c./Komisija (T-691/14, EU:T:2018:922, 342. un nākamie punkti), kā arī manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 60., 86., 87. un 94. punkts).

54 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 21. janvāris, *Galp Energía España* u.c./Komisija (C-603/13 P, EU:C:2016:38, 72. punkts).

55 Spriedumi, 2007. gada 25. janvāris, *Dalmine*/Komisija (C-407/04 P, EU:C:2007:53, 49. un 63. punkts), un 2017. gada 27. aprīlis, *FSL* u.c./Komisija (C-469/15 P, EU:C:2017:308, 38. punkts); skat. arī manus secinājumus lietā *FSL* u.c./Komisija (C-469/15 P, EU:C:2016:884, 30. un nākamie punkti).

56 Rīkojums, 2019. gada 12. jūnijs, *OY*/Komisija (C-816/18 P, nav publicēts, EU:C:2019:486, 4. punkts [6]), kā arī Vispārējās tiesas spriedumi, 2000. gada 15. marts, *Cimenteries CBR* u.c./Komisija (T-25/95, T-26/95, no T-30/95 līdz T-32/95, no T-34/95 līdz T-39/95, no T-42/95 līdz T-46/95, T-48/95, no T-50/95 līdz T-65/95, no T-68/95 līdz T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 un T-104/95, EU:T:2000:77, 1053. punkts), 2015. gada 16. jūnijs, *FSL* u.c./Komisija (T-655/11, EU:T:2015:383, 183. punkts), un 2018. gada 14. marts, *Kim* u.c./Padome un Komisija (T-533/15 un T-264/16, EU:T:2018:138, 224. punkts).

86. Tā Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 139. un 141. punktā pamatoti apgalvoja, ka Komisija, vērtējot konkurences situāciju starp strīdīgo nolīgumu pusēm to noslēgšanas brīdī, rīkojās pareizi, balstoties uz dokumentiem, kuri atspoguļo to, kā šīs puses tajā brīdī uztvēra strīdīgo patentu spēku. Proti, vienīgi pamatojoties uz tām attiecīgajā laikā pieejamo informāciju un to, kā tās tajā brīdī uztvēra tirgu, tās izvēlējās savu rīcības modeli un nolēma noslēgt strīdīgos nolīgumus. Līdz ar to ir pareizi, kā Vispārējā tiesa ir norādījusi arī pārsūdzētā sprieduma 141. punktā, ka vērā var ņemt arī pēc strīdīgo nolīgumu noslēgšanas radušos pierādījumus, ciktāl tie ļauj labāk konstatēt, kāda ir bijusi pušu nostāja attiecīgajā brīdī.

87. Līdz ar to, pirmkārt, pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēju apgalvojumiem Vispārējā tiesa nav pieļāvusi kļūdu, nedz arī veikusi pierādīšanas pienākuma subjekta maiņu, pārsūdzētā sprieduma 254. punktā pamatojamās uz pierādījumiem, kas datējami ar laiku pēc strīdīgo nolīgumu noslēgšanas, lai konstatētu, ka *Lundbeck* šaubījās par strīdīgo patentu spēkā esamību, apgalvojot, ka tā nav sniegusi nevienu pierādījumu, kas ļautu izskaidrot, kādā ziņā iepriekš tās vērtējums par šo jautājumu būtu bijis citāds.

88. Proti, dokumenti, kurus, apelācijas sūdzības iesniedzēju ieskatā, Vispārējā tiesa nedrīkstēja ņemt vērā, bija *Lundbeck* iekšējie dokumenti⁵⁷. Tādējādi runa nav par dokumentiem, kas būtu sagatavoti pēc strīdīgo nolīgumu noslēgšanas *Lundbeck* aizstāvībai tiesvedībā Komisijā, kas būtu bijis tāda veida elements, kurš varēja mazināt to ticamību⁵⁸. Līdz ar to Vispārējā tiesa varēja izdarīt secinājumu, nepieļaujot kļūdu vai pierādīšanas pienākuma subjekta maiņu, ka, nepastāvot elementiem, kas liecinātu, ka *Lundbeck* pēc strīdīgo nolīgumu noslēgšanas būtu bijuši iemesli radikāli mainīt savu nostāju šajā ziņā, bija ticami, ka šie dokumenti atspoguļoja arī šīs sabiedrības uztveri attiecībā uz savu patentu spēku minēto nolīgumu noslēgšanas brīdī.

89. Otrkārt, apelācijas sūdzības iesniedzēji tāpat kļūdaini apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu, pārsūdzētā sprieduma 136. un 143.–146. punktā atsakoties ņemt vērā pierādījumus, ko sniegusi *Lundbeck*, lai pierādītu, ka ģenērisko zāļu ražotāji bija pārkāpuši tās patentus, ka tā bija panākusi rīkojumus par aizliegumiem vai citus pagaidu pasākumus lietās par patenta pārkāpumu vai ka EPI 2009. gadā apstiprināja patentu saistībā ar kristalizāciju visos tā nozīmīgajos aspektos.

90. Pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēju apgalvojumam Vispārējā tiesa neatteicās ņemt vērā šos pierādījumus tikai tādēļ, ka runa ir par pierādījumiem, kas radušies pēc strīdīgo nolīgumu noslēgšanas. Šī atteikuma iemesls drīzāk bija tas, ka šie pierādījumi, pat ja runa bija par objektīviem faktiem, nevis subjektīviem paziņojumiem, kas būtu sagatavoti *in tempore suspecto*, vienkārši nebija atbilstoši, lai novērtētu konkurences attiecības, kas pastāvēja starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem šo nolīgumu noslēgšanas brīdī. Tādējādi, kā to pamatoti ir konstatējusi Vispārējā tiesa, šie pierādījumi neko nemaina apstākļi, ka tajā brīdī *Lundbeck* ģenērisko zāļu ražotājus uztvēra kā apdraudējumu, visi šie uzņēmēji šaubījās par patenta saistībā ar kristalizāciju spēkā esamību un nebija izslēgts, ka valsts tiesa to varēja atzīt par spēkā neesošu.

91. Pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēju viedoklim – neatkarīgi no jautājuma, vai šajā lietā tā ir, – tas, ka kāds uzņēmējs nolīguma noslēgšanas brīdī ir uztvēris zināmu realitāti, kas vēlāk izrādās nepamatota, nenozīmē, ka minēto uztveri nevarētu ņemt vērā, lai novērtētu potenciālo konkurenci attiecīgajā brīdī. Apelācijas sūdzības iesniedzēju doma, saskaņā ar kuru uzņēmēji konkrētajā brīdī varētu “subjektīvi” “kļūdaini” novērtēt potenciālos konkurentus, lai gan vēlāk varētu izrādīties, ka “objektīvi” tajā brīdī tie faktiski nebija potenciāli konkurenti, nav pamatota. Šajā domā nav ņemts vērā tas, ka uzņēmēji konkrētajā brīdī noteikti rīkojas, pamatojoties uz savu realitātes uztveri attiecīgajā brīdī, un ka šīs

57 Skat. it īpaši pārsūdzētā sprieduma 122. un 126. punktu, kā arī strīdīgā lēmuma 149. un 157. apsvērumu un 292. un 322. zemsvītras piezīmi.

58 Šajā nozīmē skat. Vispārējās tiesas spriedumus, 2006. gada 27. septembris, *Archer Daniels Midland/Komisija* (T-59/02, EU:T:2006:272, 277. punkts), 2008. gada 8. jūlijs, *Lafarge/Komisija* (T-54/03, nav publicēts, EU:T:2008:255, 379. punkts), 2014. gada 11. jūlijs, *Eso u.c./Komisija* (T-540/08, EU:T:2014:630, 75. punkts), un 2015. gada 16. jūnijs, *FSL u.c./Komisija* (T-655/11, EU:T:2015:383, 208. punkts).

darbības savukārt rada ietekmi uz šo realitāti, tādējādi veicinot potenciālas konkurences pastāvēšanu vai, gluži pretēji, neesamību. Līdz ar to, ja pierādījumu elementu kopuma dēļ var secināt, ka attiecīgajā brīdī ir pastāvējušas potenciālas konkurences attiecības, vēlāks notikums vai fakts nevar *à posteriori* padarīt šīs potenciālās konkurences pastāvēšanu attiecīgajā brīdī par neesošu.

92. Turklāt un katrā ziņā, lai šajā lietā izdarītu secinājumu par potenciālas konkurences pastāvēšanu, Vispārējā tiesa ir balstījusies ne tikai uz apstākli, ka patents saistībā ar kristalizāciju varētu tikt atzīts par spēkā neesošu, vai uz iesaistīto personu uztveri šajā ziņā, bet gan uz veselu elementu kopumu. Tāpat nav nepieciešams noteikt, vai ir pamatoti, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 146. punktā ir izdarījusi konstatējumu, saskaņā ar kuru strīdīgo nolīgumu noslēgšanas laikā *Lundbeck* nebija panākusi nevienu pagaidu pasākumu un kuru apelācijas sūdzības iesniedzējas apstrīd. Proti, šādu pagaidu pasākumu esamība katrā ziņā nevar atspēkot konstatējumu par potenciālas konkurences esamību starp oriģinālo zāļu uzņēmumu un ģenērisko zāļu ražotājiem, attiecībā uz kuriem tas panāk šādu pasākumu noteikšanu⁵⁹.

93. No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka Vispārējā tiesa nav pieļāvusi metodoloģijas kļūdas, izvērtējot pierādījumus, ko iesniegusi Komisija, lai pierādītu, ka strīdīgo nolīgumu noslēgšanas brīdī starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem pastāvēja potenciāla konkurence.

94. Tādējādi ceturrtā pamata otrā un trešā daļa arī ir jānoraida.

c) Par apelācijas sūdzības iesniedzēju argumentiem, kuru mērķis ir pierādīt apgalvoto potenciālas konkurences attiecību neesamību starp Lundbeck un katru no attiecīgajiem ģenērisko zāļu ražotājiem

95. Ar ceturrtā pamata ceturto līdz septīto daļu apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdas, pārsūdzētā sprieduma 207.–330. punktā apstiprinot Komisijas konstatējumus par potenciālas konkurences attiecību esamību starp *Lundbeck* un katru no attiecīgajiem ģenērisko zāļu ražotājiem katrā teritorijā, uz kuru attiecas strīdīgie nolīgumi.

96. Komisija no jauna norāda, ka šie argumenti nav pieņemami, jo ar tiem tiek mēģināts apstrīdēt Vispārējās tiesas izdarītos secinājumus par faktiem un panākt, lai Tiesa atkārtoti izvērtētu Vispārējā tiesā iesniegtos pierādījumus. Tomēr, lai gan patiešām tās izvirza faktiska rakstura elementus, kuru pārbaude ir tikai Vispārējās tiesas kompetencē, no apelācijas sūdzības iesniedzēju argumentiem izriet, ka tās kritizē arī metodoloģiskas kļūdas, kuras Vispārējā tiesa, kā tiek apgalvots, ir pieļāvusi, izvērtējot potenciālo konkurenci starp *Lundbeck* un katru no ģenērisko zāļu ražotājiem, un tas ir atļauts apelācijas posmā.

97. Tomēr pēc būtības apelācijas sūdzības iesniedzēju argumentiem nevar piekrist, jo, pirmkārt, tie lielā mērā pārklājas ar metodikas kritiku, kas jau tikusi atspēkota, pārbaudot šā pamata iepriekšējās daļas, un, otrkārt, pārējā daļā tie arī izrādās nepamatoti.

98. Tā apelācijas sūdzības iesniedzējas kritizē, pirmkārt, to, ka Vispārējā tiesa esot kļūdaini atzinusi, ka potenciāla konkurence pastāvēja starp *Lundbeck* un *Merck (GUK)* Apvienotajā Karalistē, kā arī visā EEZ, ka potenciāla konkurence pastāvēja starp *Lundbeck* un *Arrow* Apvienotajā Karalistē un Dānijā, ka potenciāla konkurence pastāvēja starp *Lundbeck* un *Alpharma* EEZ, kā arī ka potenciāla konkurence pastāvēja starp *Lundbeck* un *Ranbaxy* EEZ, neprasot Komisijai iesniegt pierādījumus par to, ka šie ģenērisko zāļu ražotāji būtu varējuši ienākt tirgū ar citalopramu, ar ko netiek pārkāpts patents, proti, ar

⁵⁹ Spriedums, 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 53. punkts); skat. par šo jautājumu arī manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 89.–93. punkts).

citalopramu, kas ražots, izmantojot citus paņēmienus, kuri nav aizsargāti ar *Lundbeck* strīdīgajiem patentiem. Tāpat apelācijas sūdzības iesniedzējas atkārtoti domā, ka patenta spēkā esamības prezumpcijas dēļ būtu kļūdaini iespēju apstrīdēt minēto spēkā esamību uzskatīt par potenciālas konkurences pastāvēšanas izpausmi.

99. Tomēr, kā jau ir norādīts iepriekš, izvērtējot šā pamata pirmo daļu, lai pierādītu konkurences attiecību pastāvēšanu starp zāļu patenta īpašnieku un šo zāļu ģenēriskās formas ražotāju, Komisijai nav pienākuma pierādīt, ka ar ģenēriskajām zālēm attiecīgais patents netiek pārkāpts vai ka tas būtu ticis atzīts par spēkā neesošu tiesvedības laikā, un tā dēvēto “riskējot” īstenotu ģenērisko zāļu ienākšanu tirgū, tāpat kā patenta spēkā esamības apstrīdēšanu var tieši pretēji uzskatīt par reālām un konkrētām iespējām konkurēt ar patenta īpašnieku⁶⁰.

100. Otrkārt, apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir kļūdaini secinājusi, ka *Merck (GUK)* un *Arrow* bija *Lundbeck* konkurenti, pamatojoties uz subjektīviem pierādījumiem un ignorējot objektīvus vēlākus pierādījumus. Tomēr šie argumenti, ciktāl ar tiem netiek mēģināts panākt, lai Tiesa atkārtoti izskatītu atsevišķus Vispārējās tiesas jau izvērtētos faktiskos elementus, bet tiek kritizēta metodika, kas pielietota Vispārējā tiesas veiktajā minēto faktu vērtējumā, jau ir tikuši noraidīti, iepriekš izvērtējot šī pamata otro un trešo daļu⁶¹.

101. Visbeidzot, treškārt, apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot kļūdaini apstiprinājusi Komisijas konstatējumus attiecībā uz potenciālas konkurences esamību starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem, lai gan šie ražotāji iesniedza TA pieteikumus vai saņēma TA attiecībā uz saviem produktiem daļā valstu, uz kurām attiecas strīdīgie nolīgumi, tikai šo nolīgumu darbības laikā vai pēc to termiņa beigām.

102. Šajā ziņā ir jānorāda, ka Vispārējā tiesa, it īpaši pārsūdzētā sprieduma 168.–182. punktā, padziļināti izvērtēja jautājumu par to, vai tas, ka ģenērisko zāļu ražotāja rīcībā vēl nav TA konkrētas valsts tirgum, kavē potenciālas konkurences pastāvēšanu starp šo ražotāju un tādu oriģinālo zāļu patenta īpašnieku, kuras jau tiek tirgotas attiecīgajā ģeogrāfiskajā tirgū. Turklāt minētajos punktos Vispārējā tiesa izvērtēja katra no ģenērisko zāļu ražotājiem, kas bija strīdīgo nolīgumu puses, situāciju TA ziņā saistībā ar ģeogrāfiskajiem tirgiem, uz kuriem attiecas šie nolīgumi.

103. Tādējādi Vispārējā tiesa vispirms konstatēja, ka tas, ka ģenērisko zāļu ražotājam vēl nav TA savam produktam konkrētā valstī, neliedz konstatēt potenciālu konkurenci starp šo ražotāju un oriģinālo zāļu uzņēmumu, kas jau darbojas attiecīgajā ģeogrāfiskajā teritorijā, jo potenciāla konkurence ietver tostarp ģenērisko zāļu uzņēmumu darbības ar mērķi saņemt TA, kā arī veikt visas nepieciešamās administratīvās un komerciālās darbības, lai sagatavotos ienākšanai tirgū⁶². Kā Vispārējā tiesa turklāt norādīja – kaut arī, lai pastāvētu faktiska konkurence, TA saņemšanas procedūrai ir jānoslēdzas pozitīvi, tās iegūšanas process, kuru ir uzsācis uzņēmums, kurš jau ilgu laiku ir nopietni gatavojies ienākšanai tirgū, liecina par potenciālu konkurenci⁶³.

104. Tāpat Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 163. un 232. punktā norādīja, ka, lai varētu konstatēt, ka ir pastāvējusi potenciāla konkurence, nav nepieciešams, lai Komisija pierādītu, ka ģenērisko zāļu ražotāju ienākšana tirgū katrā no valstīm, uz kurām attiecas strīdīgie nolīgumi, noteikti būtu notikusi pirms šo nolīgumu termiņa beigām, jo attiecībā uz potenciālu konkurenci netiek prasīts pierādīt, ka noteikti notiek ienākšana tirgū, bet pietiek vien ar to, ka pastāv reālas un konkrētas iespējas to izdarīt.

105. Taču apelācijas sūdzības iesniedzējas nenorāda nevienu elementu, kas varētu atspēkot šos apsvērumus, kuros turklāt nav pieļauta nekāda tiesību kļūda.

60 Skat. šo secinājumu 44.–64. punktu, it īpaši 55.–58. punktu.

61 Skat. šo secinājumu 86.–93. punktu.

62 Skat. it īpaši pārsūdzētā sprieduma 171. punktu.

63 Skat. pārsūdzētā sprieduma 313. un 314. punktu.

106. Proti, atteikšanās atzīt potenciālu konkurences attiecību pastāvēšanu starp zāļu patenta īpašnieku un šo zāļu ģenēriskās formas ražotāju, attiecībā uz kuru turklāt ir konstatēts, ka tam ir stingra apņemšanās, kā arī atbilstoša spēja ienākt šajā tirgū, tikai tādēļ, ka šim ražotājam vēl nav TA, nozīmētu izslēgt jebkādu potenciālas konkurences esamību un tādējādi arī jebkādu konkurences tiesību piemērošanu ģenērisko zāļu ienākšanas tirgū sagatavošanas posmā, daļu no kura veido tieši uz TA iegūšanu vērstās darbības. Šāda nostāja būtu pilnīgi pretēja LESD 101. panta lietderīgajai iedarbībai, jo tā nozīmētu, ka ar izslēgšanas nolīgumu palīdzību būtu atļauts apturēt vai aizkavēt jauno ienācēju tirgū sagatavošanas darbus tādā veidā, ka šādu uzņēmēju ienākšana tirgū un līdz ar to reāla konkurence nekad nevarētu notikt.

107. Turpinājumā Vispārējā tiesa konstatēja, ka šajā lietā ģenērisko zāļu ražotāji ne tikai jau ilgu laiku bija nopietni gatavojuši savu ienākšanu tirgū, bet turklāt to rīcībā jau bija vai nu TA, vai arī tie bija veikuši pasākumus, lai īstermiņā vai vidējā termiņā saņemtu TA. Šajā kontekstā Vispārējā tiesa konkrēti izvērtēja katra attiecīgā ģenērisko zāļu ražotāja situāciju un secināja, ka katram no tiem bija reālas un konkrētas iespējas saņemt TA un tādējādi piekļūt citāloprama tirgum vairākās EEZ valstīs, tostarp izmantojot Direktīvā 2001/83⁶⁴ paredzēto savstarpējās atzīšanas procedūru, pietiekami īsā termiņā, lai izdarītu konkurences spiedienu uz *Lundbeck*⁶⁵.

108. Apelācijas sūdzības iesniedzējas neapstrīd faktus, uz kuriem Vispārējā tiesa ir balstījusies, lai izdarītu šādu secinājumu, un arī nepiemin, ka tie varētu būt sagrozīti, bet vienīgi apgalvo, ka ģenērisko zāļu ražotāji iesniedza TA pieteikumus vai saņēma TA attiecībā uz saviem produktiem daļā no valstīm, uz kurām attiecas strīdīgie nolīgumi, tikai šo nolīgumu darbības laikā vai pēc to termiņa beigām.

109. Pamatojoties uz šiem pašiem argumentiem, apelācijas sūdzības iesniedzējas, atbildot uz mūsu jautājumu par Tiesas sprieduma *Generics (UK)* u.c.⁶⁶ ietekmi uz šo lietu⁶⁷, apgalvo, ka šajā lietā neesot izpildīts kritērijs, ko Tiesa ir noteikusi minētajā spriedumā, lai konstatētu potenciālas konkurences pastāvēšanu starp zāļu patenta īpašnieku un minēto zāļu ģenērisko zāļu ražotājiem.

110. Taču, kā tikko tika konstatēts, fakts, ka TA vēl nav saņemta, nevar atspēkot konstatējumu par potenciālas konkurences esamību starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem. Tā vēl jo vairāk ir taisnība, jo, kā tiesas sēdē šajā lietā pamatoti norādīja Komisija, nav iespējams uzzināt, vai tieši paši strīdīgie nolīgumi nepamudināja šos ražotājus atturēties ātrāk veikt pasākumus, kas nepieciešami, lai iegūtu TA saviem produktiem valstīs, uz kurām attiecas šie nolīgumi.

111. Pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēju apgalvojumiem tas atbilst arī Tiesas konstatējumiem sprieduma *Generics (UK)* u.c.⁶⁸ 43. un 44. punktā. Proti, minētajos punktos Tiesa ir vienīgi norādījusi, ka, lai novērtētu potenciālas konkurences attiecības starp patenta īpašnieku un ģenērisko zāļu ražotāju apstākļos, kas ir līdzīgi tiem, uz kuriem attiecas šī lieta, ir jānosaka, vai šis ražotājs attiecīgajā brīdī ir veicis pietiekamas sagatavošanās darbības, kas tam ļauj piekļūt attiecīgajam tirgum tādā termiņā, kas spēj radīt konkurences spiedienu uz patenta īpašnieku. Šo pasākumu vidū tostarp *var* būt arī pasākumi, kas paredzēti, lai minētajā termiņā varētu iegūt vajadzīgās TA.

112. Kā tika minēts, apelācijas sūdzības iesniedzējas neapšaubā faktu konstatējumus, uz kuriem Vispārējā tiesa balstījās, lai secinātu, ka ģenērisko zāļu ražotājiem bija reālas un konkrētas iespējas iegūt TA un tādējādi piekļūt citāloprama tirgum vairākās EEZ valstīs pietiekami īsā laikā, lai izdarītu konkurences spiedienu uz *Lundbeck*.

64 Skat. šo secinājumu 2. zemsvītras piezīmi.

65 Skat. pārsūdzētā sprieduma 179. punktu, kā arī konkrēti attiecībā uz *Merck (GUK)* pārsūdzētā sprieduma 172., 230. un 231. punktu; attiecībā uz *Arrow* pārsūdzētā sprieduma 173., 174., 246., 249. un 269. punktu; attiecībā uz *Alpharma* pārsūdzētā sprieduma 175., 176. un 290. punktu un attiecībā uz *Ranbaxy* pārsūdzētā sprieduma 177., 178. un 312.–326. punktu.

66 Spriedums, 2020. gada 30. janvāris (C-307/18, EU:C:2020:52).

67 Skat. šo secinājumu 33. punktu.

68 Spriedums, 2020. gada 30. janvāris (C-307/18, EU:C:2020:52).

113. Šādos apstākļos ceturtais pamata ceturtais līdz septītajai daļai un šis pamats kopumā arī ir jānoraida.

2. Par nolīgumu starp Lundbeck un ģenērisko zāļu ražotājiem kvalificēšanu par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ (apelācijas sūdzības pirmais līdz trešais pamats)

114. Ar pirmajiem trim apelācijas sūdzības pamatiem apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdas, kvalificējot strīdīgos nolīgumus kā konkurences ierobežojumus mērķa dēļ.

115. Vispirms saistībā ar pirmo pamatu apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot kļūdaini apstiprinājusi Komisijas vērtējumu, saskaņā ar kuru šie nolīgumi bija konkurenci ierobežojoši to mērķa dēļ pat gadījumos, kad strīdīgajos nolīgumos paredzētie ierobežojumi ietilpst strīdīgo patentu piemērošanas jomā, proti, pat pieņemot, ka šie nolīgumi vienīgi traucē tirgū ienākt ģenēriskajam citalopramam, kuru nolīgumu puses uzskata par tādu, ar kuru varētu tikt pārkāpti šie patenti, nevis visa veida ģenēriskajam citalopramam⁶⁹.

116. Turpinājumā saistībā ar otro pamatu apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdas, secinot, ka pieci no sešiem strīdīgajiem nolīgumiem pārsniedza strīdīgo patentu piemērošanas jomu, proti, ka ar tiem ģenērisko zāļu ražotājiem tika aizliegts pārdot jebkāda veida ģenērisko citalopramu, nevis tikai citalopramu, kas ražots atbilstoši ar strīdīgajiem patentiem aizsargātajiem paņēmieniem.

117. Visbeidzot, ar trešo pamatu apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo – pat pieņemot, ka Tiesa nospriestu, ka daži no strīdīgajiem nolīgumiem pārsniedza strīdīgo patentu piemērošanas jomu, aizliedzot pārdot jebkādu ģenērisko citalopramu, Vispārējā tiesa tomēr esot kļūdaini secinājusi, ka šie nolīgumi ir uzskatāmi par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ.

a) Par tādu nolīgumu kvalificēšanu par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ, kas nepārsniedz patenta tvērumu (pirmais apelācijas sūdzības pamats)

118. Apelācijas sūdzības iesniedzējas uzskata, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, nospriežot, ka strīdīgie nolīgumi bija konkurenci ierobežojoši to mērķa dēļ, pat pieņemot, ka ierobežojumi, kas ar tiem tika noteikti ģenērisko zāļu ražotājiem, nepārsniedza strīdīgo patentu piemērošanas jomu. Tādējādi, pēc apelācijas sūdzības iesniedzēju domām, nolīgumu, ar kuru tiek noteikti ierobežojumi, kas ir salīdzināmi ar tiem, kurus patenta īpašnieks būtu varējis panākt ar tiesas nolēmumiem, pēc savas būtības nevarot uzskatīt par konkurencei kaitējošu. Proti, šāds nolīgums atspoguļojot vienīgi patenta īpašnieka prerogatīvu neielaiet tirgū produktus, ar kuriem tiek pārkāpti patenti.

119. Izlīguma nolīgums patentu jomā varētu vēl jo mazāk būt konkurences ierobežojums mērķa dēļ, ņemot vērā, ka izlīguma nolīgums patentu tiesvedībā esot likumīgs un ierasts strīdu novēršanas veids.

120. Visbeidzot, tam, ka patenta īpašnieks ir veicis nozīmīgu līdzekļu nodošanu par labu ģenērisko zāļu ražotājam, kurš ir parakstījis attiecīgo nolīgumu, šajā ziņā, pretēji Vispārējās tiesas secinājumiem, nevarot būt nozīmes, kvalificējot nolīgumu par konkurences ierobežojumu tā mērķa dēļ.

⁶⁹ Skat. it īpaši pārsūdzētā sprieduma 335. punktu.

121. Pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa noraidīja šos argumentus, paskaidrojot, ka, protams, var pastāvēt leģitīmi izlīguma nolīgumi patentu strīdu izšķiršanai, pat ja tie ir papildināti ar maksājumiem, ko patenta īpašnieks veicis par labu ģenērisko zāļu ražotājam. Tomēr Vispārējā tiesa uzskata – ja šāds maksājums tiek kombinēts ar konkurentu izslēgšanu no tirgus vai ar apstākļu, kas pamudinātu ienākt tirgū, ierobežošanu, var uzskatīt, ka šāds ierobežojums neizriet vienīgi no tā, kā puses novērtē patenta spēku, bet gan tas tiek panākts ar šādu maksājumu, kas tādējādi līdzinās konkurentu uzpirkšanai.

122. Vispārējā tiesa arī atgādināja, ka saskaņā ar LESD 101. pantu katram uzņēmējam autonomi ir jānosaka politika, kādu tas īsteno tirgū. Līdz ar to Vispārējā tiesa apstiprināja Komisijas vērtējumu, saskaņā ar kuru uz izlīguma nolīgumiem patentu strīdos attiecas šajā tiesību normā paredzētais aizliegums, ja tajos ir ietverti ievērojami apgrieztie maksājumi, kas samazina vai izslēdz jebkādu pamudinājumu ģenērisko zāļu ražotājiem noteiktā laikposmā ienākt tirgū, tomēr neatrisinot pamata strīdu saistībā ar patentiem. Proti, šādā gadījumā ar līdzekļu nodošanu tiek aizstāts pušu autonomais vērtējums par oriģinālo zāļu uzņēmuma patentu spēku un novērtējums par to iespējām panākt labvēlīgu iznākumu iespējamā strīda gadījumā.

123. Līdz ar to Vispārējā tiesa uzskatīja, ka, noslēdzot strīdīgos nolīgumus, apelācijas sūdzības iesniedzējas ar ievērojamu apgriezto maksājumu palīdzību šo neskaidrību ir nomainījušas ar pārliecību, ka ģenērisko zāļu uzņēmumi tirgū neienāks, tādējādi šo nolīgumu darbības laikā novēršot jebkādu, pat potenciālu, konkurenci tirgū⁷⁰.

124. Turpinājumā Vispārējā tiesa secināja, ka nevar piekrist “kritērijam par patentu piemērošanas jomu”, saskaņā ar kuru līgumiskie ierobežojumi, kas ietilpst patenta īpašnieka tiesību piemērošanas laikā, kā arī teritoriālās un materiālās piemērošanas jomā, nepārkāpj konkurences tiesības. Vispārējā tiesa uzskatīja, ka šis kritērijs liek, pirmkārt, prezumēt, ka ar ģenēriskajām zālēm tiek pārkāpts oriģinālo zāļu uzņēmuma patents, lai gan jautājums par ģenērisko zāļu pārkāpjošo vai nepārkāpjošo raksturu nav atrisināts. Otrkārt, Vispārējā tiesa uzskatīja, ka šis kritērijs ir balstīts uz prezumpciju, ka jebkurš patents, kas minēts izlīguma ietvaros, gadījumā, ja tā spēkā esamība tiktu apstrīdēta, tiktu uzskatīts par spēkā esošu, lai gan tam nav pamata ne tiesībās, ne praksē.

125. Tādējādi, Vispārējās tiesas ieskatā, tas, ka dažus ierobežojumus, kas ietverti strīdīgajos nolīgumos, Komisija ir uzskatījusi par tādiem, kas potenciāli ietilpst *Lundbeck* patentu piemērošanas jomā, nozīmē vienīgi to, ka apelācijas sūdzības iesniedzējas būtu varējušas panākt līdzīgus ierobežojumus ar tiesu nolēmumiem, kas pieņemti viņu patentu īstenošanai, pieņemot, ka tās kompetentajās valsts tiesās būtu guvušas pozitīvu rezultātu. Tātad, pat ja strīdīgajos nolīgumos bija ietverti arī ierobežojumi, kas potenciāli ietilpst apelācijas sūdzības iesniedzēju patentu piemērošanas jomā, šie nolīgumi pārsniedz viņu intelektuālā īpašuma tiesību īpašo mērķi, kas, protams, ietver tiesības iebilst pret patentu pārkāpumiem, bet ne slēgt nolīgumus, saskaņā ar kuriem faktiskiem vai potenciāliem konkurentiem tirgū tiek samaksāts, lai tie neienāktu tirgū⁷¹.

126. Pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēju viedoklim šajos apsvērumos nav pieļauta nekāda tiesību kļūda.

127. Kā Tiesa paskaidroja spriedumā *Generics (UK)* u.c.⁷², nolīgumi, ar kuriem ģenērisko zāļu ražotājs atzīst patenta spēkā esamību un apņemas to neapstrīdēt un neienākt tirgū, pretī par to no patenta īpašnieka saņemot līdzekļu pārskaitījumu, var ierobežot konkurenci. Iemesls tam ir tas, ka patentu spēkā esamības apstrīdēšana, it īpaši izmantojot tā saukto “riskējot” veiktu ienākšanu tirgū, ir daļa no normāla konkurences procesa nozarēs, kurās pastāv ekskluzīvas tiesības uz tehnoloģijām.

⁷⁰ Skat. it īpaši pārsūdzētā sprieduma 352., 358.–360., 363., 369., 401., 412., 414., 425., 428., 431. un 490. punktu.

⁷¹ Skat. pārsūdzētā sprieduma 478.–500. punktu, it īpaši 491. un 495. punktu.

⁷² Spriedums, 2020. gada 30. janvāris (C-307/18, EU:C:2020:52).

128. Tādējādi, protams, ir iespējams, ka ģenērisko zāļu ražotājs patstāvīgi nolemj atteikties no ienākšanas tirgū un šajā kontekstā noslēgt izlīguma nolīgumu strīdā saistībā ar patentu. Tomēr LESD 101. pantā katram uzņēmējam ir uzlikts pienākums autonomi noteikt savu rīcību tirgū, un šādiem uzņēmumiem ir aizliegts apzināti aizstāt konkurences riskus ar praktisku sadarbību starp tiem. Līdz ar to izlīguma nolīgums patentu strīdā līdzinās konkurences ierobežojumam mērķa dēļ, ja līdzekļu nodošana, ko patenta īpašnieks ir veicis par labu ģenērisko zāļu ražotājam, ir izskaidrojama vienīgi ar šā nolīguma pušu kopīgām komercinteresēm neiesaistīties uz sniegumu balstītā konkurencē.

129. Proti, ja par šo līdzekļu nodošanu no ģenērisko zāļu ražotāja pretī netiek saņemts nekas cits kā tikai tā apņemšanās neienākt tirgū un vairs neapstrīdēt patentu, tas, nepastāvot citam ticamam izskaidrojumam, norāda, ka nevis viņa uztvere par patenta spēku, bet šī līdzekļu nodošanas iespēja viņu mudināja atteikties ienākt tirgū un neapstrīdēt patentu.

130. Tādējādi nevar apgalvot, ka šāda nolīguma noslēgšana ietilpst no patenta mērķa izrietošo patenta īpašnieka prerogatīvu īstenošanā, ne arī to, ka tā atbilst – no ģenērisko zāļu ražotāju skatpunkta – tikai tam, ka tie atzīst patenta īpašnieka tiesības uz patentu, kas tiek prezumētas par spēkā esošām. Proti, tā kā patenta spēkā esamības prezumpcija neko nepasaka par iespējamā strīda par šo spēkā esamību iznākumu, nolīgums, ar kuru puses novērš nenoteiktību šajā ziņā, veicot līdzekļu pārskaitījumu ģenērisko zāļu ražotājam, ir pielīdzināms potenciālās konkurences likvidēšanai, kas būtu pastāvējusi, ja nebūtu šā nolīguma⁷³.

131. Neviens no apelācijas sūdzības iesniedzēju šajā tiesvedībā izvirzītajiem argumentiem nav tāds, ar kuru varētu pierādīt, ka Vispārējā tiesa būtu kļūdaini apstiprinājusi Komisijas vērtējumu, saskaņā ar kuru konkrētajā gadījumā strīdīgie nolīgumi bija šādi konkurences ierobežojumi, kuru mērķis bija panākt, lai ģenērisko zāļu ražotāji uzņemtos nekonkurēt laikā, par kuru panākta vienošanās, apmaiņā pret *Lundbeck* veiktu maksājumu, pēdējam minētajam uzņēmumam pretī saņemot tikai minētās saistības.

1) Par risku asimetriju starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem

132. Tādējādi ir taisnība, pirmkārt, ka Tiesa nosprieda – lai secinātu, ka izlīguma nolīgums patentu strīdā starp patenta īpašnieku un ģenērisko zāļu ražotāju, ko papildina patenta īpašnieka veikta līdzekļu nodošana par labu ģenērisko zāļu ražotājam, ir uzskatāms par konkurences ierobežojumu mērķa dēļ, no nolīguma analīzes ir jāizriet, ka minētā līdzekļu nodošana ir izskaidrojama vienīgi ar ģenērisko zāļu ražotāja apņemšanos nekonkurēt ar savu produktu laikā, par kuru ir noslēgta vienošanās. Tātad ir jākonstatē, ka šī līdzekļu nodošana nav pamatota, ņemot vērā tādus nolīguma pušu likumīgos mērķus kā ar tiesvedību saistīto izmaksu kompensācija, faktiska preču piegāde vai pakalpojumu sniegšana, vai arī atteikšanās no finanšu saistībām, ko uzņemies patenta īpašnieks. Turklāt, tāpat pēc Tiesas domām, gadījumā, ja tā ir, vēl ir jānosaka, vai veiktā līdzekļu nodošana par labu ģenērisko zāļu ražotājam bija pietiekami liela, lai faktiski mudinātu attiecīgo ģenērisko zāļu ražotāju atteikties ienākt attiecīgajā tirgū⁷⁴.

133. Tomēr apelācijas sūdzības iesniedzējas nenorāda nevienu elementu, kas varētu pierādīt, ka šajā lietā par līdzekļu pārskaitījumiem, ko *Lundbeck* veicis ģenērisko zāļu ražotājiem, no tiem pretī būtu saņemts kaut kas cits, nevis tikai to saistības atturēties ienākt tirgū. Tāpat apelācijas sūdzības iesniedzējas nemin nevienu elementu, kas varētu atspēkot Vispārējās tiesas secinājumu, saskaņā ar kuru šajā lietā strīdīgajos nolīgumos paredzētās apgriezto maksājumu summas bija pietiekami lielas, lai liktu ģenērisko zāļu ražotājiem akceptēt to autonomijas ierobežojumus un lai samazinātu

⁷³ Skat. spriedumu, 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 78., 81., 83.–89., 92., 93., 97., 100. un 102. punkts); skat. par šiem jautājumiem arī manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 108.–120. un 130.–140. punkts).

⁷⁴ Spriedums, 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 85.–95. punkts).

pamudinājumus, kas tiem ir bijuši ienākšanai tirgū. Tādējādi Vispārējā tiesa konstatēja, ka no lietas materiāliem izriet – ja nepastāvētu *Lundbeck* ģenērisko zāļu uzņēmumu labā veiktie maksājumi, tie nebūtu vienpusēji piekrituši atturēties no ienākšanas tirgū pēc tam, kad tie bija veikuši darbības un ievērojamus ieguldījumus⁷⁵.

134. Tā vietā, lai norādītu vismaz kādu konkrētu elementu, kas varētu sniegt skaidrojumu par šiem maksājumiem, kurš veidotu alternatīvu Komisijas un Vispārējās tiesas norādītajam, apelācijas sūdzības iesniedzējas tikai apgalvo, ka minētie maksājumi esot izskaidrojami ar risku asimetriju starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem. Tādējādi, ja šie pēdējie minētie būtu ienākuši tirgū, pārkāpjot *Lundbeck* patentus, zaudējumu atlīdzība, ko tas būtu varējis iegūt pēc tam labvēlīga iznākuma tiesā, nekad nebūtu pietiekama, lai kompensētu nodarītos zaudējumus, un tas izskaidrojot tā gatavību veikt strīdīgos maksājumus.

135. Tomēr, kā Vispārējā tiesa pamatoti ir paskaidrojusi pārsūdzētā sprieduma 379.–387. punktā, tas, ka pusēm nolīguma noslēgšana ir racionāls un ekonomiski un komerciāli rentabls risinājums, nenozīmē, ka šādam nolīgumam nav piemērojams LESD 101. pants. Tāpat tieši publiskajām iestādēm, nevis privātiem uzņēmumiem ir jānodrošina tiesību aktu prasību ievērošana⁷⁶. Tādēļ šādu uzņēmumu pārziņā nav labot iespējamās nepilnības tiesiskajā regulējumā, izmantojot pret konkurenci vērstus nolīgumus, un šādi ieviest taisnīgumu pašiem⁷⁷. Līdz ar to tāda “risku asimetrija”, uz kuru atsaucas apelācijas sūdzības iesniedzējas, kā arī iespējamie trūkumi valstu patentu tiesībās, pat ja pieņemtu, ka tie ir pierādīti, nevar attaisnot tādu nolīgumu slēgšanu, saskaņā ar kuriem uzņēmējs maksā saviem konkurentiem, lai tie paliktu ārpus tirgus.

2) Par “hipotētisko scenāriju”

136. Otrkārt, apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, pārsūdzētā sprieduma 472. un 473. punktā atsakoties izvērtēt “hipotētisku scenāriju”, proti, situāciju, kas būtu pastāvējusi strīdīgo nolīgumu neesamības gadījumā. Apelācijas sūdzības iesniedzējas uzskata, ka šāda pārbaude būtu atklājusi, ka ģenērisko zāļu ražotāju atturība ienākt tirgū bija saistīta nevis ar šo nolīgumu esamību, bet vienkārši ar *Lundbeck* patentu pastāvēšanu.

137. Apelācijas sūdzības iesniedzējas vēlreiz uzstāj uz šo jautājumu, atbildot uz mūsu jautājumu par Tiesas sprieduma *Generics (UK)* u.c.⁷⁸ ietekmi uz šo tiesvedību⁷⁹, apgalvojot, ka minētajā spriedumā Tiesa esot atzinusi hipotētiskās analīzes nozīmi, kā arī konkurenci veicinošās izvērtējamo nolīgumu iedarbības, kas šo nolīgumu neesamības gadījumā nebūtu pastāvējusi, ņemšanas vērā nozīmi LESD 101. panta piemērošanā.

138. Tomēr vispirms ir jānorāda, ka sprieduma *Generics (UK)* u.c., uz kuru atsaucas apelācijas sūdzības iesniedzējas, 37. punktā Tiesa ir vienīgi apgalvojusi, ka, lai analizētu potenciālas konkurences attiecības starp tirgus dalībniekiem, ir jānoskaidro, vai, minētajam nolīgumam nepastāvot, būtu pastāvējušas reālas un konkrētas iespējas, ka tirgum nepiederošs uzņēmums konkurēs ar uzņēmumu, kas tajā jau darbojas.

⁷⁵ Skat. it īpaši pārsūdzētā sprieduma 361., 363., 414., 430. un 431. punktu.

⁷⁶ Spriedumi, 2013. gada 7. februāris, *Slovenská sporiteľňa* (C-68/12, EU:C:2013:71, 20. punkts), un 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 88. punkts).

⁷⁷ Šajā ziņā skat. pārsūdzētā sprieduma 387. punktu, kā arī Vispārējās tiesas spriedumu, 2005. gada 27. jūlijs, *Brasserie nationale* u.c./Komisija (no T-49/02 līdz T-51/02, EU:T:2005:298, 81. punkts).

⁷⁸ Spriedums, 2020. gada 30. janvāris (C-307/18, EU:C:2020:52).

⁷⁹ Skat. šo secinājumu 33. punktu.

139. Taču neatkarīgi no tā, vai šādai analīzei varētu būt līdzība ar tā dēvēto “hipotētisko” analīzi par to, kas būtu noticis nolīguma neesamības gadījumā, un vai šāda hipotētiska analīze ir jāveic gadījumos, kad tiek aplūkoti nolīgumi, kas rada konkurences ierobežojumus mērķa dēļ, pietiekami ir konstatēt, ka Vispārējā tiesa pārsūdzētajā spriedumā ir padziļināti izvērtējusi, vai ģenērisko zāļu ražotājiem strīdīgo nolīgumu noslēgšanas laikā bija reālas un konkrētas iespējas ienākt tirgū, tādā veidā, lai varētu izdarīt secinājumu, ka ar minētajiem nolīgumiem šīs iespējas tika likvidētas⁸⁰.

140. Turklāt ir kļūdaini apgalvot, kā to dara apelācijas sūdzības iesniedzējas, ka hipotētiska analīze būtu atklājusi, ka iemesls tam, ka ģenērisko zāļu ražotāji bija atturējušies ienākt tirgū, bija nevis strīdīgie nolīgumi, bet gan *Lundbeck* patentu esamība, kas neļāva ienākt tirgū ar produktiem, ar kuriem tiek pārkāpti patenti. Ar šādiem argumentiem netiek ņemts vērā, ka strīdīgo nolīgumu noslēgšanas brīdī pastāvēja nenoteiktība par strīdīgo patentu spēkā esamību un par ģenērisko zāļu ražotāju produktu pārkāpjošo raksturu. Kā Tiesa konstatēja spriedumā *Generics (UK)* u.c.⁸¹, tieši šī nenoteiktība – tikmēr, kamēr tā pastāv, – sekmē to, ka starp zāļu patenta īpašnieku un ražotāju, kas vēlas ienākt tirgū ar šo zāļu ģenērisko formu, pastāv vismaz potenciālas konkurences situācija.

141. Līdz ar to, ja ir pierādīts, ka nolīguma mērķis ir novērst šo nenoteiktību, var secināt, ka tas ir konkurences ierobežojums mērķa dēļ, jo ar to situācija, kurā puses autonomi pārvalda riskus un iespējas, ko rada šī nenoteiktība, tiek aizstāta ar saskaņotu situāciju, kas ir starp pusēm pastāvošās praktiskās sadarbības rezultāts⁸². Tieši analizējot šo jautājumu, Vispārējā tiesa secināja, ka strīdīgie nolīgumi šajā lietā ir uzskatāmi par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ⁸³.

142. Visbeidzot attiecībā uz iespējamās konkurenci veicinošās nolīguma ietekmes ņemšanu vērā, protams, ir taisnība, ka Tiesa sprieduma *Generics (UK)* u.c.⁸⁴ 103. punktā, uz ko atsaucas apelācijas sūdzības iesniedzējas, konstatēja, ka šāda ietekme – kā šī nolīguma konteksta elements – pienācīgi ir jāņem vērā tā kvalifikācijas par konkurences ierobežojumu mērķa dēļ nolūkā, ciktāl tā var atspēkot vispārējo vērtējumu par attiecīgo saskaņoto darbību pietiekamu kaitīguma pakāpi attiecībā uz konkurenci un līdz ar to tā kvalifikāciju par konkurences ierobežojumu mērķa dēļ.

143. Tomēr konkrētajā gadījumā apelācijas sūdzības iesniedzējas savos procesuālajos rakstos šajā apelācijas tiesvedībā neatsaucas ne uz kādu strīdīgo nolīgumu iespējami konkurenci veicinošu ietekmi, kas varētu likt apšaubīt Vispārējās tiesas vērtējumu attiecībā uz minēto nolīgumu kvalifikāciju par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ.

3) Par neapstrīdēšanas noteikumu neesamību strīdīgajos nolīgumos

144. Treškārt, apelācijas sūdzības iesniedzējas, atbildot uz mūsu jautājumu par sprieduma *Generics (UK)* u.c. ietekmi uz šo tiesvedību⁸⁵, apgalvo, ka Tiesas vērtējums minētajā spriedumā, saskaņā ar kuru tādi nolīgumi kā tie, par kuriem bija runa minētajā lietā, var būt konkurences ierobežojumi mērķa dēļ, esot galvenokārt balstīts uz apstākli, ka minētajos nolīgumos bija ietverti noteikumi par attiecīgo patentu neapstrīdēšanu. Tā kā šajā lietā strīdīgajos nolīgumos neesot ietverti šādi neapstrīdēšanas noteikumi, Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdu, tos kvalificējot kā konkurences ierobežojumus mērķa dēļ. Proti, neapstrīdēšanas noteikumu neesamība strīdīgajos nolīgumos pierādot, ka ģenērisko zāļu ražotāju atturēšanās apstrīdēt strīdīgos patentus izrietēja nevis no šiem nolīgumiem, bet gan no ģenērisko zāļu ražotāju autonoma vērtējuma par *Lundbeck* patentu spēku.

80 Skat. šo secinājumu 66.–113. punktu (apelācijas sūdzības ceturrtā pamata par potenciālas konkurences esamību starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem pārbaude).

81 Spriedums, 2020. gada 30. janvāris (C-307/18, EU:C:2020:52, 100. punkts).

82 Skat. par šo jautājumu manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 121.–129. punkts).

83 Skat. it īpaši pārsūdzētā sprieduma 363., 369., 390., 401., 429. un 474. punktu.

84 Spriedums, 2020. gada 30. janvāris (C-307/18, EU:C:2020:52).

85 Skat. šo secinājumu 33. punktu.

145. Tomēr arī šiem argumentiem nevar piekrist.

146. Tādējādi neatkarīgi no tā, vai nolīgumos, par kuriem bija runa lietā *Generics (UK)* u.c., bija ietverti skaidri noteikumi par attiecīgā patenta neapstrīdēšanu vai arī pienākums neapstrīdēt minēto patentu izrietēja tikai no šo nolīgumu konteksta un vispārējās sistēmas⁸⁶, ir jākonstatē, ka katrā ziņā šajā lietā tas, ka strīdīgajos nolīgumos nebija ietverti skaidri izteikti neapstrīdēšanas noteikumi, nav tāds elements, kas varētu likt apšaubīt Vispārējās tiesas vērtējumu, saskaņā ar kuru šie nolīgumi bija konkurences ierobežojumi mērķa dēļ.

147. Proti, apelācijas sūdzības iesniedzējas neizvirza nevienu argumentu, kas varētu atspēkot pārsūdzētā sprieduma 398. un 399. punktā izdarīto Vispārējās tiesas secinājumu, saskaņā ar kuru, pat ja strīdīgajos nolīgumos nebija iekļauta neviena klauzula par neapstrīdēšanu, ģenērisko zāļu uzņēmumiem nebija nekādas intereses apstrīdēt *Lundbeck* patentus pēc šo nolīgumu noslēgšanas, jo apgrieztie maksājumi aptuveni atbilda peļņai, kādu tie bija cerējuši gūt, ienākot tirgū, vai zaudējumu atlīdzībai, ko tie varētu saņemt, ja uzvarētu tiesvedībā pret *Lundbeck*, un, pat ja tiktu pieņemts, ka šie maksājumi būtu mazāki par cerēto peļņu, runa jebkurā gadījumā bija par noteiktu un tūlītēju ieguvumu, ko šie ražotāji būtu saņēmuši, neuzņemoties riskus, kas varētu būt saistīti ar ienākšanu tirgū.

148. Šie apsvērumi vēl jo vairāk ir derīgi tādēļ, ka no Vispārējās tiesas analizētajiem faktiem izriet, ka saskaņā ar strīdīgajiem nolīgumiem *Lundbeck* maksājumi ģenērisko zāļu ražotājiem vismaz daļēji tika veikti pa daļām pakāpeniski šo nolīgumu darbības laikā⁸⁷. Tomēr, ņemot vērā nolīgumu vispārējo sistēmu, ir maz ticams, ka tie būtu veidoti pēc principa, ka *Lundbeck* turpinātu maksāt ģenērisko zāļu ražotājiem par viņu saistībām, ja viņi būtu turklāt uzsākuši darbības, lai apstrīdētu strīdīgo patentu spēkā esamību.

149. Turklāt tieši to pašu iemeslu dēļ *Lundbeck* arguments, saskaņā ar kuru strīdīgie nolīgumi neesot traucējuši ģenērisko zāļu ražotājiem ienākt tirgū ar produktiem, kuri nepārkāpj patentu, ir pilnīgi nepārliecinošs. Vispirms, šis arguments atkal balstās uz kļūdainu premisu, ka esot ticis noteikts, ka ar attiecīgajiem ģenērisko zāļu ražotāju produktiem esot tikuši pārkāpti *Lundbeck* patenti, lai gan tas tieši nebija droši zināms⁸⁸. Taču turklāt vienkārši ir maz ticams, ka ģenērisko zāļu ražotājiem saglabātos vēlme ienākt tirgū ar jebkuru citalopramu, lai gan viņi saņēma arī *Lundbeck* maksājumus par to, ka viņi neapšaubā tās patentu spēkā esamību, kuru īpašniece tā joprojām bija saistībā ar šo molekulāro sastāvu⁸⁹.

4) Par sankciju noteikšanas par izlīgumu nolīgumiem patentu strīdos apgalvoto novitāti

150. Ceturtkārt, apelācijas sūdzības iesniedzējas uzskata, ka, tā kā strīdīgajiem nolīgumiem bija legītīms mērķis atrisināt ar patentu saistīto strīdu, tos nevar vienkārši pielīdzināt neslēptiem nolīgumiem par izslēgšanu no tirgus, kas uzrāda pietiekamu kaitējuma konkurencei pakāpi, lai tos kvalificētu kā konkurences ierobežojumus mērķa dēļ. Tas tā esot vēl jo vairāk tādēļ, ka strīdīgo nolīgumu noslēgšanas laikā esot pastāvējusi liela neskaidrība attiecībā uz izlīguma nolīgumu patentu strīdos uztveri konkurences tiesību ziņā.

151. Arī šie argumenti nav pārliecinoši.

⁸⁶ Lai gan iesniedzējtiesa lietā *Generics (UK)* u.c. balstījās uz principu, ka ar minētajā lietā aplūkoto nolīgumiem attiecīgajiem ģenērisko zāļu ražotājiem bija aizliegts turpināt konkrētā patenta apstrīdēšanu norunātajā laikposmā, nav droši zināms, vai šajos nolīgumos bija ietverti skaidri noteikumi par šī patenta neapstrīdēšanu (skat. Tiesas 2020. gada 30. janvāra sprieduma minētajā lietā 13., 14. un 21. punktu, C-307/18, EU:C:2020:52).

⁸⁷ Skat. pārsūdzētā sprieduma 23.–48. punktu.

⁸⁸ Skat. it īpaši šo secinājumu 49.–58. un 140. punktu.

⁸⁹ Šajā ziņā it īpaši saistībā ar nolīgumu, kas noslēgts starp *Lundbeck* un *Merck (GUK)* attiecībā uz Apvienoto Karalisti, skat. pārsūdzētā sprieduma 574.–576. punktu.

152. Tādējādi, kā Vispārējā tiesa to pamatoti konstatēja pārsūdzētajā spriedumā⁹⁰, pirmkārt, no Tiesas judikatūras izriet, ka ne tas, ka nolīguma likumīgais mērķis ir atrisināt strīdu ar izlīgumu⁹¹, ne tas, ka nolīgums attiecas uz intelektuālā īpašuma tiesībām⁹², nevar pasargāt šādu nolīgumu no pilnīgas Savienības konkurences tiesību normu piemērošanas. Spriedumos, uz kuriem šajā ziņā atsaucas apelācijas sūdzības iesniedzējas, nevarētu būt atbalstīta doma, ka, vispārīgi runājot, nolīgumi nevar ierobežot konkurenci, ja tie paliek intelektuālā īpašuma jomā⁹³.

153. Turklāt apelācijas sūdzības iesniedzējas nav izvirzījušas nevienu elementu, kas varētu atspēkot Vispārējās tiesas apsvērumus, kuros tika apstiprināts Komisijas secinājums, ka šajā lietā strīdīgie nolīgumi neļāva izbeigt pamatā esošos strīdus saistībā ar patentiem starp šo nolīgumu pusēm⁹⁴. Proti, tas vien, ka strīdīgo nolīgumu ilgums bija saistīts ar “testa” strīda iznākumu starp *Lundbeck* un citu ģenērisko zāļu ražotāju Apvienotajā Karalistē, nevar pierādīt, ka ar šiem nolīgumiem būtu atrisināti pamatā esošie ar patentiem saistītie strīdi, jo ar tiem tie vienīgi tika atlikti uz laiku, par ko bija panākta vienošanās.

154. Otrkārt, apelācijas sūdzības iesniedzējas nevar arī atsaukties uz apgalvoto pieredzes trūkumu attiecībā uz atbilstoši konkurences tiesībām veiktu sankciju noteikšanu par nolīgumiem, kas ir līdzīgi šajā lietā aplūkotajiem, vai uz faktu, ka *Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen* (Konkurences un patērētāju aizsardzības iestāde, Dānija) (turpmāk tekstā – “KFST”) un Komisijai pašām sākotnēji bija šaubas par šo nolīgumu juridisko kvalifikāciju, lai apgalvotu, ka minētie nolīgumi nevar tikt pielīdzināti konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ.

155. Pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēju uzskatam, apstāklis, ka šī lieta ir pirmā, kurā Komisija LESD 101. pantu ir piemērojusi izlīguma nolīgumiem patentu strīdos starp oriģinālo zāļu uzņēmumu un ģenērisko zāļu ražotājiem farmācijas jomā, nenozīmē, ka šie nolīgumi nevarētu tikt kvalificēti kā konkurences ierobežojumi mērķa dēļ šīs tiesību normas izpratnē.

156. Kā Vispārējā tiesa pamatoti apstiprināja pārsūdzētā sprieduma 438. un 774. punktā, lai nolīgumu kvalificētu par konkurences ierobežojumu mērķa dēļ, nav nepieciešams, lai par tāda paša veida nolīgumiem jau iepriekš būtu ticis piemērots sods. Pieredzes nozīme un līdz ar to paredzamība šajā ziņā, kā pareizi ir paskaidrojusi Vispārējā tiesa, attiecas nevis uz kādu nolīgumu konkrētu kategoriju noteiktā nozarē, bet gan uz faktu, ka ir konstatēts, ka noteiktu veidu koluzīvas darbības, piemēram, konkurentu izslēgšana no tirgus, vispārīgi un ņemot vērā gūto pieredzi, ir tādas, kam varētu būt tik izteikta negatīva ietekme uz konkurenci, ka nav nepieciešams pierādīt, ka tām ir bijušas sekas konkrētā gadījumā.

90 Skat. pārsūdzētā sprieduma 427., 486.–488., 498., 769. un 770. punktu.

91 Spriedumi, 1988. gada 27. septembris, *Bayer un Maschinenfabrik Hennecke* (65/86, EU:C:1988:448, 14.–16. punkts), un 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 80. punkts); skat. arī manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 133. punkts).

92 Spriedumi, 1966. gada 13. jūlijs, *Consten un Grundig*/Komisija (56/64 un 58/64, EU:C:1966:41, 500. lpp.), 1971. gada 18. februāris, *Sirena* (40/70, EU:C:1971:18, 9. punkts), 1982. gada 8. jūnijs, *Nungesser un Eisele*/Komisija (258/78, EU:C:1982:211, 28. punkts), 1986. gada 25. februāris, *Windsurfing International*/Komisija (193/83, EU:C:1986:75, 46. punkts), 1988. gada 27. septembris, *Bayer un Maschinenfabrik Hennecke* (65/86, EU:C:1988:448, 16. punkts), un 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 49., 79., 81. un 82. punkts); skat. arī manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 108.–112. punkts).

93 Šo spriedumu analīzei skat. manu secinājumu lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28) 84. zemsvītras piezīmi. 1982. gada 8. jūnija spriedumā *Nungesser un Eisele*/Komisija (258/78, EU:C:1982:211, 56.–58. punkts), uz kuru arī atsaucas apelācijas sūdzības iesniedzējas un kurš minētajā zemsvītras piezīmē nav apskatīts, neliek izdarīt citādu secinājumu, jo tajā ir vienīgi apstiprināts, ka augu selekcionāru tiesību jomā ekskluzīvas licences piešķiršana īpašos gadījumos var būt saderīga ar pašreizējo LESD 101. pantu.

94 Skat. pārsūdzētā sprieduma 354., 360., 383., 384., 412., 475., 497., 718. un 835. punktu.

157. Turklāt Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 752. un 775. punktā arī ir pamatoti norādījusi, ka judikatūrā nav prasīts, ka nolīgumam jau pirmajā mirklī un bez jebkādam šaubām ir jābūt pietiekami kaitējošam konkurencei, neveicot tā satura, mērķa un ekonomiskā un juridiskā konteksta, kādā tas iekļaujas, padziļinātu pārbaudi, lai to LESD 101. panta izpratnē varētu kvalificēt par konkurences ierobežojumu mērķa dēļ⁹⁵.

5) Secinājums

158. No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka apelācijas sūdzības iesniedzējas nav izvirzījušas argumentus, ar kuriem varētu pierādīt, ka Vispārējā tiesa būtu kļūdaini apstiprinājusi Komisijas secinājumu, saskaņā ar kuru strīdīgie nolīgumi ir uzskatāmi par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ, pat pieņemot, ka ar tiem ģenērisko zāļu ražotājiem būtu noteikti ierobežojumi, kurus *Lundbeck* arī būtu varējis panākt, ceļot prasību tiesā, pamatojoties uz strīdīgajiem patentiem, ja būtu pierādīta minēto patentu spēkā esamība, kā arī ģenērisko produktu pārkāpuma raksturs. Tādēļ pirmais apelācijas sūdzības pamats ir jānoraida.

b) Par apgalvoto kļūdu, kas pieļauta Vispārējās tiesas secinājumā, ka pieci no sešiem nolīgumiem pārsniedza *Lundbeck* patentu tvērumu (apelācijas sūdzības otrais pamats)

159. Otrajā pamatā apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdas, uzskatot, ka pieci no sešiem strīdīgajiem nolīgumiem pārsniedza *Lundbeck* patentu tvērumu, jo ar tiem tika aizliegta ne tikai citāloprama pārdošana, ar ko potenciāli tiek pārkāpti ar strīdīgajiem patentiem aizsargātie paņēmieni, bet visa veida citāloprama pārdošana neatkarīgi no tā ražošanas veida.

160. Vispirms ir jākonstatē, ka šis pamats ir gan neiedarbīgs, gan nepieņemams.

161. Tā no Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka argumenti, kas vērsti pret Vispārējās tiesas nolēmuma *ad abundantiam* motīviem, nevar būt pamats šī nolēmuma atcelšanai un tādējādi ir neiedarbīgi⁹⁶.

162. Šajā lietā Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 539.–541. punktā skaidri norādīja, ka apelācijas sūdzības iesniedzēju argumenti par strīdīgā lēmuma kļūdaino raksturu, ciktāl tajā esot kļūdaini secināts, ka strīdīgajos nolīgumos ir bijuši iekļauti ierobežojumi, kas pārsniedz tos, kuri ir raksturīgi viņu patentu piešķirto tiesību īstenošanai, bija neiedarbīgi.

163. Proti, Vispārējā tiesa uzskatīja, ka, pat ja strīdīgie nolīgumi nepārsniegtu apelācijas sūdzības iesniedzēju patentu piemērošanas jomu, šie nolīgumi tomēr esot bijuši konkurences ierobežojumi mērķa dēļ LESD 101. panta izpratnē, jo tos veidoja aizliegtas vienošanās, kuru mērķis bija aizkavēt ģenērisko zāļu ražotāju ienākšanu tirgū, apmaiņā pret ievērojamiem apgrieztajiem maksājumiem, kas nenoteiktību attiecībā uz šādu ienākšanu tirgū pārvērtā pārliecībā, ka tā nenotiks strīdīgo nolīgumu darbības laikā.

⁹⁵ Skat. spriedumu, 2014. gada 11. septembris, CB/Komisija (C-67/13 P, EU:C:2014:2204, 53. un 54. punkts un tajos minētā judikatūra); skat. arī manus secinājumus lietās *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:110, 38. un nākamie punkti un tajos minētā judikatūra) un *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 158. punkts), kā arī ģenerālvokāta N. Vāla [*N. Wahl*] secinājumus lietā CB/Komisija (C-67/13 P, EU:C:2014:1958, 40. un nākamie punkti un tajos minētā judikatūra) un ģenerālvokāta M. Bobeka [*M. Bobek*] secinājumus lietā *Budapest Bank* u.c. (C-228/18, EU:C:2019:678, 46. punkts).

⁹⁶ Skat. rīkojumu, 2020. gada 12. marts, *EMB Consulting* u.c./ECB (C-571/19 P, nav publicēts, EU:C:2020:208, 16. punkts un tajā minētā judikatūra).

164. Līdz ar to Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 542.–705. punktā tikai pakārtoti izvērtēja apelācijas sūdzības iesniedzēju argumentus, kuru mērķis bija pierādīt, ka Komisija bija kļūdaini secinājusi, ka ar strīdīgajiem nolīgumiem noteiktie ierobežojumi pārsniedza strīdīgo patentu piemērošanas jomu⁹⁷.

165. Minēto argumentu neiedarbīgumu pirmajā instancē turklāt neatpēko apstāklis, ka faktu, ka strīdīgajos nolīgumos bija ietverti ierobežojumi, kas pārsniedz strīdīgo patentu tvērumu, Komisija bija ņēmusi vērā gan tad, kad tika konstatēts šo nolīgumu pret konkurenci vērstais raksturs, gan nosakot naudas sodu apmēru. Proti, Vispārējā tiesa tieši norādīja, ka šis elements strīdīgajā lēmumā bija atbilstošs, bet ne izšķirošs faktors, lai konstatētu ierobežojuma mērķa dēļ esamību LESD 101. panta izpratnē, kā arī lai noteiktu naudas sodu apmēru⁹⁸.

166. Turklāt, tāpat kā to dara Komisija, ir jākonstatē, ka apelācijas sūdzības otrais pamats jebkurā gadījumā ir nepieņemams.

167. Apelācijas sūdzības iesniedzējas, protams, apgalvo, ka to argumentos izteikts apgalvojums, ka Vispārējā tiesa esot pieļāvusi tiesību kļūdu, nepiemērojot atbilstošu juridisko kritēriju vērtējumā par to, vai ar strīdīgajiem nolīgumiem noteiktie ierobežojumi pārsniedza strīdīgo patentu tvērumu. Tādējādi tās apgalvo, ka Vispārējai tiesai, atsaucoties uz līgumtiesību principiem katrā no tiesību sistēmām, uz kurām attiecas strīdīgie nolīgumi, esot bijis jāizvērtē, vai *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotāju vienota griba patiešām bija aizliegta tiem ienākt attiecīgajos tirgos ar visa veida citalopramu, nevis tikai citalopramu, kuru *Lundbeck* uzskata par tādu, ar kuru tiek pārkāpti patenti.

168. Tomēr, aizbildinoties ar šiem argumentiem, apelācijas sūdzības iesniedzējas patiesībā vēlas panākt, lai Tiesa pārskatītu Vispārējās tiesas veikto nolīgumu noteikumu teksta, kā arī to noslēgšanas faktiskā konteksta interpretāciju, bet tas, izņemot faktu sagrozišanas gadījumu, kas šajā lietā nav nedz apgalvots, nedz acīmredzams, nav pieņemams apelācijas stadijā⁹⁹.

169. No tā izriet, ka otrais pamats ir jānoraida, neizskatot pēc būtības apelācijas sūdzības iesniedzēju izvirzīto argumentāciju šī pamata atbalstam.

c) Par apgalvoto kļūdu, kvalificējot dažus no strīdīgajiem nolīgumiem par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ, pat pieņemot, ka ar tiem būtu pārsniegts strīdīgo patentu tvērums (apelācijas sūdzības trešais pamats)

170. Trešajā pamatā apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka, pat pieņemot, ka Tiesa nospriestu, ka daži no strīdīgajiem nolīgumiem pārsniedza strīdīgo patentu piemērošanas jomu, aizliedzot pārdot jebkādu ģenērisko citalopramu, Vispārējā tiesa tomēr esot kļūdaini secinājusi, ka šie nolīgumi ir uzskatāmi par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ.

⁹⁷ Šajā pārbaudē Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 569. punktā konstatēja, ka Komisija nav juridiski pietiekami pierādījusi, ka nolīgumā starp *Merck* (*GUK*) un *Lundbeck* attiecībā uz Apvienoto Karalisti ietvertie ierobežojumi (šo secinājumu 12. punkts, kā arī pārsūdzētā sprieduma 25.–29. punkts) pārsniedza *Lundbeck* patentu piemērošanas jomu. Tomēr Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 570.–577. punktā uzskatīja, ka šis konstatējums nevarēja ietekmēt apstrīdētā lēmuma tiesiskumu, jo, pirmkārt, attiecīgais nolīgums jebkurā gadījumā bija vērst pret konkurenci un, otrkārt, *Merck* (*GUK*) jebkurā gadījumā minētā nolīguma noteikumu dēļ, ņemot vērā to kontekstu, vairs nav bijis nekāda pamudinājuma citalopramu AFV formā iegādāties no trešajām personām vai pārdot citu, nevis *Lundbeck* citalopramu gala produkta veidā, pat ja saskaņā ar šo nolīgumu principā tā drīkstēja to darīt.

⁹⁸ Skat. pārsūdzētā sprieduma 354., 515., 801. un 840. punktu.

⁹⁹ Skat. šo secinājumu 69. punktu un tajā minēto judikatūru, kā arī attiecībā uz strīdīgo nolīgumu noteikumu interpretāciju skat. 2015. gada 29. oktobra spriedumu Komisija/*ANKO* (C-78/14 P, EU:C:2015:732, 23. punkts).

171. Lai pamatotu šo apgalvojumu, apelācijas sūdzības iesniedzējas atsauca uz saviem argumentiem, kas tika izvirzīti pirmā pamata atbalstam. Tādējādi tās apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdas, strīdīgos nolīgumus kvalificējot par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ, jo tā neesot pietiekami ņēmusi vērā šo nolīgumu kontekstu, it īpaši risku asimetriju starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem, neesot izvērtējusi hipotētisko scenāriju un esot kļūdaini secinājusi, ka minētie nolīgumi rada pietiekamu kaitējumu konkurencei, lai tos kvalificētu par konkurences ierobežojumiem mērķa dēļ, it īpaši ņemot vērā *KFST* un Komisijai pašām šajā ziņā sākotnēji pastāvošās šaubas.

172. Tomēr, tā kā šie argumenti jau iepriekš ir tikuši noraidīti, izvērtējot pirmo pamatu¹⁰⁰, trešais pamats arī nevar tikt atbalstīts.

B. Par naudas sodiem (piektais un sestais apelācijas pamats)

173. Ar piekto un sesto apelācijas sūdzības pamatu apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdas, apstiprinot Komisijas uzliktos naudas sodus principā (1. daļa), kā arī to aprēķināšanas kārtībā (2. daļa).

1. Par Vispārējās tiesas veikto naudas sodu apstiprināšanu (piektais apelācijas sūdzības pamats)

174. Piektajā pamatā apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa esot kļūdaini apstiprinājusi, ka Komisijai šajā lietā bija tiesības uzlikt naudas sodus *Lundbeck*. Tādējādi vispirms Vispārējā tiesa neesot piemērojusi pareizu kritēriju, lai noteiktu, vai šajā lietā bija atļauts uzlikt naudas sodu (a) apakšpunkts). Turpinājumā Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdu, apstiprinot Komisijas secinājumu, ka *Lundbeck* nevarēja nezināt savas rīcības pretkonkurences raksturu (b) apakšpunkts). Visbeidzot Vispārējā tiesa esot pārkāpusi tiesiskās drošības un atpakaļejoša spēka aizlieguma principus, apstiprinot tāda soda piemērošanu, kas pārsniedz simboliska naudas soda apmēru (c) apakšpunkts).

a) Par “vainas pakāpi”, kas nepieciešama, lai uzliktu naudas sodu

175. Apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka Vispārējā tiesa nav piemērojusi pareizo kritēriju attiecībā uz “vainas pakāpi”, kāds tiek prasīts, lai uzliktu naudas sodu konkurences tiesībās. Tādējādi Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 762. punktā, protams, esot apstiprinājusi, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru šāda naudas soda uzlikšana ir iespējama tikai tad, ja uzņēmums “nevar nezināt savas rīcības pret konkurenci vērsto raksturu”. Tomēr pēc tam Vispārējā tiesa neesot piemērojusi šo kritēriju, lai noteiktu *Lundbeck* vainu, bet, gluži pretēji, pārsūdzētā sprieduma 777. punktā esot vienīgi apgalvojusi, ka *Lundbeck* strīdīgos nolīgumus “varēja saprātīgi apzināties” kā tādus, kas ir pretrunā LESD 101. pantam, tādējādi kļūdaini pazeminot naudas soda uzlikšanai vajadzīgo vainas pakāpi.

176. Vispirms ir jānorāda, ka no Tiesas judikatūras, ko Vispārējā tiesa ir citējusi pārsūdzētā sprieduma 762. punktā, izriet, ka attiecībā uz jautājumu, vai konkurences tiesību pārkāpums ir ticis izdarīts tieši vai nolaidības dēļ un tādēļ par to var sodīt ar naudas sodu saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1/2003¹⁰¹ 23. pantu, šis nosacījums ir izpildīts, ja attiecīgais uzņēmums nevar nezināt savas rīcības pretkonkurences raksturu, neatkarīgi no tā, vai tas zināja vai nezināja par Līguma konkurences tiesību normu pārkāpumu. It īpaši tā fakta dēļ, ka attiecīgais uzņēmums esot juridiski kļūdaini kvalificējis savu rīcību, uz kuru ir balstīta pārkāpuma konstatēšana, tas nevar tikt atbrīvots no naudas soda uzlikšanas¹⁰².

100 Skat. šo secinājumu 132.–143. un 150.–157. punktu.

101 Padomes Regula (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.).

102 Skat. spriedumu, 2013. gada 18. jūnijs, *Schenker & Co. u.c.* (C-681/11, EU:C:2013:404, 37. un 38. punkts un tajos minētā judikatūra).

177. Kad tas ir atgādināts, ir jākonstatē, ka pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa nav pārkāpusi šādi noteikto kritēriju.

178. Vispirms, tāpat kā to darīja Komisija, ir jānorāda, ka pretēji tam, ko apgalvo apelācijas sūdzības iesniedzējas, fakts, ka ir jākonstatē, ka uzņēmums “nevarēja nezināt” savas rīcības pretkonkurences raksturu, nenozīmē, ka Komisijai ir jāpierāda, ka ir noteikti skaidrs, ka šis uzņēmums zināja par minēto rīcības pretkonkurences raksturu. Citiem vārdiem sakot, nav jāpierāda, ka attiecīgais uzņēmums zināja, ka tā rīcība bija vērsta pret konkurenci. Tieši pretēji, pietiek ar to, ka Komisija sniedz pierādījumu elementus par to, ka konkrētajos apstākļos var saprātīgi sagaidīt, ka rūpīgs uzņēmējs apzinās savas rīcības pretkonkurences raksturu.

179. Līdz ar to apelācijas sūdzības iesniedzējas “spēlējas ar vārdiem”, kad tās apgalvo, ka Vispārējā tiesa šajā lietā neesot ievērojusi šo pierādīšanas standartu, pārsūdzētā sprieduma 777. punktā norādot, ka strīdīgajos nolīgumos paredzētos konkurences ierobežojumus puses “varēja saprātīgi apzināties” kā tādus, kas ir pretrunā LESD 101. pantam. Pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēju viedoklim no šā formulējuma nekādi neizriet, ka Vispārējā tiesa būtu pielietojusi tikai pierādīšanas standartu, saskaņā ar kuru pietiekot ar to, ka bija “vienkārši iespējams”, ka *Lundbeck* zināja par savas rīcības pretkonkurences raksturu. Turklāt pārsūdzētā sprieduma 832. un 833. punktā Vispārējā tiesa ir skaidri apstiprinājusi, ka *Lundbeck* “nevarēja nezināt”, ka ar strīdīgajiem nolīgumiem varētu tikt pārkāpts LESD 101. pants, un ka tā “apzinājās”, ka minētajiem nolīgumiem potenciāli ir pārkāpjošs raksturs.

180. No tā izriet, ka piektā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

b) Par to, vai Lundbeck nevarēja nezināt savas rīcības pretkonkurences raksturu

181. Turklāt apelācijas sūdzības iesniedzējas uzskata, ka Vispārējā tiesa nav ievērojusi prasīto pierādīšanas standartu, lai noteiktu naudas sodu, jo ar Vispārējās tiesas izmantotajiem pierādījumiem nevarot pierādīt, ka *Lundbeck* nevarēja nezināt savas rīcības pretkonkurences raksturu.

182. Tādējādi, tā kā strīdīgie nolīgumi nevar tikt pielīdzināti vienkāršiem nolīgumiem par tirgus sadali vai izslēgšanu no tirgus, bet, gluži pretēji, tie esot bijuši saistīti ar intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanu leģitīma mērķa sasniegšanai, to pretkonkurences raksturs esot bijis daudz grūtāk uztverams nekā neslēptiem nolīgumiem par tirgus sadali. Taču, neraugoties uz to, Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 776. punktā, lai konstatētu *Lundbeck* vainu, esot balstījusies vienīgi uz diviem dokumentiem, lai gan no šiem dokumentiem nekādi nevarot secināt, ka *Lundbeck* nevarēja nezināt savas rīcības pretkonkurences raksturu. Tādējādi Vispārējā tiesa esot acīmredzami sagrozījusi pierādījumus un neesot pietiekami paskaidrojusi, kādēļ tā ir apstiprinājusi *Lundbeck* vainu.

183. Šiem argumentiem nav nekāda pamatojuma.

184. Pirmkārt, no jau iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka apelācijas sūdzības iesniedzējām nav pamata apgalvot, ka strīdīgie nolīgumi nav nolīgumi par izslēgšanu no tirgus un ka šo nolīgumu patentu jomā pakārtotais plāns nevar kalpot par aizbildinājumu, lai izvairītos no pilnīgas konkurences tiesību normu piemērošanas¹⁰³.

¹⁰³ Skat. it īpaši šo secinājumu 133. un 152. punktu.

185. Otrkārt, ir jākonstatē, ka nav skaidrs, kādā veidā Vispārējā tiesa būtu sagrozījusi trīs (nevis divus, kā norāda apelācijas sūdzības iesniedzējas) dokumentus, kas minēti pārsūdzētā sprieduma 776. punktā, kad tā šos dokumentus ņēma vērā, pārbaudot, vai *Lundbeck* nevarēja nezināt savas rīcības pretkonkurences raksturu:

- tādējādi, pirmkārt, Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 776. punktā atsaucas uz strīdīgā lēmuma 190. apsvērumu, lai pamatotu savu apgalvojumu, ka daži ģenērisko zāļu ražotāji bija apzinājušies strīdīgajiem nolīgumiem analoģu nolīgumu pārkāpjošo raksturu un tieši tāpēc bija atteikušies noslēgt šādus nolīgumus. Minētajā strīdīgā lēmuma 190. apsvērumā ir citēta *NM Pharma* nosūtītā elektroniskā pasta vēstule *Lundbeck*, kura ir iekļauta *Lundbeck* dokumentā “Generic citaloprams update 04 09 2002”, no kura izriet, ka *NM Pharma* ir noraidījusi *Lundbeck* aicinājumu uz sanāksmi, apgalvojot, ka tā politika konkurences jomā (“Antitrust Policy”) tai liedz turpmāk iesaistīties apspriedēs ar *Lundbeck*. Līdz ar to Vispārējā tiesa, nepieļaujot sagrozīšanu, varēja balstīties uz šo dokumentu kā uz elementu, kas varētu pamatot konstatējumu, ka *Lundbeck* nevarēja nezināt savas rīcības pretkonkurences raksturu;
- otrkārt, pārsūdzētā sprieduma 776. punktā Vispārējā tiesa piemin *Lundbeck* darbinieka elektroniskā pasta vēstuli, kas minēta strīdīgā lēmuma 265. apsvērumā. Šajā dokumentā attiecīgais darbinieks, apgalvojot, ka ir prettiesiski vienoties par tālākpārdošanas cenām, iebilst pret priekšlikumu, ko *Lundbeck* izteica *Merck (GUK)* sarunu laikā pirms nolīguma noslēgšanas ar *Merck (GUK)* attiecībā uz Apvienoto Karalisti, lai vienotos it īpaši par citaloprama, kas *Lundbeck* ir jāpiegādā *Merck (GUK)* saskaņā ar minēto nolīgumu, tālākpārdošanas cenām. No tā izriet, ka, neveicot sagrozīšanu, Vispārējā tiesa arī šo dokumentu varēja ņemt vērā kā vienu no elementiem, kas pierāda, ka *Lundbeck* nevarēja nezināt savas rīcības pretkonkurences raksturu;
- treškārt, Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 776. punktā atsaucas uz *Lundbeck* iekšējo elektronisko vēstuli, kas minēta strīdīgā lēmuma 188. apsvērumā un kurā attiecībā uz sarunām ar *Ranbaxy* ir norādīts, ka nolīgumu būtu grūti īstenot, it īpaši raugoties no konkurences tiesību viedokļa. Līdz ar to nav skaidrs, kādā veidā Vispārējā tiesa, ņemot šo dokumentu vērā, lai apgalvotu, ka *Lundbeck* nevarēja nezināt savas rīcības pret konkurenci vērsto raksturu, būtu to sagrozījusi.

186. Visbeidzot, treškārt un noslēgumā, jebkurā gadījumā pašas apelācijas sūdzības iesniedzējas sagroza pārsūdzēto spriedumu, apgalvojot, ka Vispārējā tiesa esot balstījies vienīgi uz tikko pārbaudītiem dokumentiem, lai konstatētu, ka *Lundbeck* nevarēja nezināt savas rīcības pretkonkurences raksturu, un ka tā neesot pietiekami izskaidrojusi šo konstatējumu.

187. Tā no Vispārējās tiesas apsvērumiem pārsūdzētā sprieduma 764.–776. punktā izriet, ka minētā sprieduma 777. punktā ietvertais secinājums, saskaņā ar kuru strīdīgajos nolīgumos paredzētos konkurences ierobežojumus šo nolīgumu puses varēja saprātīgi apzināties kā tādus, kas ir pretrunā LESD 101. panta 1. punktam, ir balstīts ne tikai uz 776. punktā minētajiem faktiskajiem apstākļiem, bet uz visiem 764.–776. punktā minētajiem apsvērumiem.

188. Tomēr šajos apsvērumos Vispārējā tiesa plaši izskaidroja, kādēļ tā ir secinājusi, ka *Lundbeck* varēja saprātīgi paredzēt savas rīcības pretkonkurences raksturu. Tādējādi Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 764. punktā it īpaši apgalvoja, ka nebija grūti paredzēt, ka nolīgumi, ar kuriem oriģinālo zāļu uzņēmumam, izmantojot ievērojamus apgrieztos maksājumus, ir izdevies noteiktu laika periodu potenciālos konkurentus atturēt no ienākšanas tirgū, varētu būt pretrunā LESD 101. panta 1. punktam neatkarīgi no tā, vai tie pārsniedz vai nepārsniedz tā patentu piemērošanas jomu.

189. Turklāt, kā pamatoti norāda Komisija, no vairākiem pārsūdzētā sprieduma punktiem izriet, ka Vispārējā tiesa ir apstiprinājusi Komisijas veikto vērtējumu par dažādiem faktiskajiem elementiem, ar kuriem papildus tiem, kas minēti pārsūdzētā sprieduma 776. punktā, varēja pierādīt, ka *Lundbeck* nevarēja nezināt savas rīcības pretkonkurences raksturu vai pat ka tas apzinājās minēto

pretkonkurences raksturu¹⁰⁴. Taču apelācijas sūdzības iesniedzējas šajā apelācijas tiesvedībā neapstrīd Vispārējās tiesas šādi veiktos faktu vērtējumus, un nešķiet arī, ka tā būtu sagrozījusi būtiskus faktiskos elementus.

190. Šādos apstākļos piektā pamata otrā daļa arī ir jānoraida.

c) Par tiesiskās drošības un atpakaļejoša spēka aizlieguma principiem

191. Piektā pamata trešajā daļā apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka, apstiprinot tāda naudas soda uzlikšanu *Lundbeck*, kas pārsniedz simbolisku līmeni, Vispārējā tiesa neesot ievērojusi tiesiskās drošības un atpakaļejoša spēka aizlieguma principus.

192. Apelācijas sūdzības iesniedzējas uzskata, ka ar šiem principiem aizliegts ar atpakaļejošu spēku piemērot tās tiesību normas jaunu interpretāciju, ar kuru ir noteikts pārkāpums, ja pārkāpuma izdarīšanas brīdī šī interpretācija nebija saprātīgi paredzama. Taču tieši tā esot noticis šajā lietā Komisijas veiktās un Vispārējās tiesas apstiprinātās interpretācijas gadījumā, saskaņā ar kuru uz tādiem nolīgumiem kā strīdīgie nolīgumi var attiekties LESD 101. pantā paredzētais aizliegums.

193. Šiem argumentiem nevar piekrist.

194. Tā ir taisnība, ka no apelācijas sūdzības iesniedzēju norādītās judikatūras izriet, ka, lai gan noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips, kas tagad ir nostiprināts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 49. pantā, nevar tikt interpretēts tādējādi, ka ar to būtu aizliegts pakāpeniski noskaidrot noteikumus par kriminālatbildību, šis princips tomēr nepieļauj ar atpakaļejošu spēku piemērot tiesību normas, ar kuru ir noteikts pārkāpums, interpretāciju judikatūrā, kuras rezultātu nebija iespējams paredzēt brīdī, kad tika izdarīts pārkāpums, jo īpaši ņemot vērā interpretāciju, kāda tajā laikā par attiecīgo tiesību normu pastāvēja judikatūrā¹⁰⁵.

195. Tomēr ir jākonstatē, ka Vispārējā tiesa nav pieļāvusi nekādu kļūdu, šādi noteikto paredzamības kritēriju piemērojot šīs lietas apstākļiem un konstatējot, ka šajā gadījumā noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips neliedz piemērot sodus par strīdīgajiem nolīgumiem, pamatojoties uz LESD 101. pantu.

196. Šajā ziņā apelācijas sūdzības iesniedzējas vispirms atkārtoti savu jau iepriekš minēto argumentu¹⁰⁶, saskaņā ar kuru strīdīgie nolīgumi esot nozīmējuši intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanu legītīma mērķa sasniegšanai, tādējādi to pretkonkurences raksturs esot bijis daudz grūtāk uztverams nekā neslēptiem nolīgumiem par tirgus sadali. Līdz ar to, pretēji Vispārējās tiesas apgalvojumam pārsūdzētā sprieduma 765. punktā, LESD 101. panta 1. punkta gramatiskā interpretācija neļaujot saprast, ka uz šādiem nolīgumiem varētu attiekties šajā tiesību normā paredzētais aizliegums.

104 Skat. it īpaši pārsūdzētā sprieduma 368. punktu ("pierādījumi, kas datējami ar laiku, kad tika noslēgti strīdīgie nolīgumi, liecina, ka prasītājiem bija nodoms "izmantot lielu kaudzi [USD]", lai ģenērisko zāļu uzņēmumus izslēgtu no tirgus") vai arī 524., 528. un 839. punktu (konstatējums, saskaņā ar kuru faktiskie elementi apstiprina, ka *Lundbeck* pastāvēja stratēģija ģenērisko zāļu ienākšanas tirgū aizkavēšanai, kurā ietilpa strīdīgie nolīgumi).

105 Spriedums, 2005. gada 28. jūnijs, *Dansk Rørindustri u.c./Komisija* (C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P, EU:C:2005:408, 217. un 218. punkts).

106 Skat. šo secinājumu 182. un 184. punktu.

197. Tomēr, pirmkārt, no jau iepriekš izskatītajiem Vispārējās tiesas konstatējumiem izriet, ka strīdīgo nolīgumu mērķis bija mudināt ģenērisko zāļu ražotājus atturēties no patstāvīgas ienākšanas citaloprama tirgū laikposmos, par kuriem bija panākta vienošanās, saņemot maksājumus no *Lundbeck*, par ko *Lundbeck* pretī nesaņēma neko citu kā tikai minēto atturēšanos¹⁰⁷. Citiem vārdiem sakot, šajos nolīgumos tika panākta vienošanās, ka *Lundbeck* maksās ģenērisko zāļu ražotājiem, lai tie neienāktu tirgū, kā rezultātā minētie nolīgumi kļūst par nolīgumiem par izslēgšanu no tirgus.

198. Tomēr kā šo nolīgumu līgumslēdzēja puse *Lundbeck* nevarēja nezināt, ka par tās maksājumiem no ģenērisko zāļu ražotājiem pretī tika saņemts tikai tas, ka tie atturējās ienākt tirgū laikposmos, par kuriem bija panākta vienošanās. Līdz ar to Vispārējā tiesa, nepieļaujot kļūdu, pārsūdzētā sprieduma 764. un 765. punktā varēja konstatēt, ka *Lundbeck* nebija neparedzams tas, ka uz strīdīgajiem nolīgumiem varētu attiekties LESD 101. pantā paredzētais aizliegums, jo šīs tiesību normas gramatiskā interpretācija ļauj pilnībā saprast, ka nolīgumi starp konkurentiem ar mērķi dažus no tiem izslēgt no tirgus ir prettiesiski.

199. Otrkārt, no jau iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet arī tas, ka apelācijas sūdzības iesniedzējām nav pamata apgalvot, ka strīdīgo nolīgumu pakārtotais plāns patentu tiesību izpratnē būtu varējis tām likt domāt, ka šie nolīgumi ir pasargāti no konkurences tiesību piemērošanas. Proti, no Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka LESD 101. pantā noteiktie aizliegumi var attiekties gan uz tiesas izlīgumu, gan uz intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanas nosacījumiem¹⁰⁸.

200. Līdz ar to pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēju apgalvojumiem Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 766.–770. punktā pamatoti ir apgalvojusi, ka apstāklis, ka šajā gadījumā strīdīgie nolīgumi ir tikuši noslēgti kā izlīgums, kas attiecas uz intelektuālā īpašuma tiesībām, nevar ļaut apelācijas sūdzības iesniedzējām secināt, ka to prettiesiskums no konkurences tiesību viedokļa ir bijis kaut kas pilnīgi jauns vai neparedzams.

201. Turklāt pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēju viedoklim tā iemesla dēļ, ka šī lieta ir pirmā, kurā Komisija ir piemērojusi LESD 101. pantu izlīguma nolīgumiem patentu strīdos starp oriģinālo zāļu uzņēmumu un ģenērisko zāļu ražotājiem farmācijas jomā, šī piemērošana nav uzskatāma par “pilnīgi jaunu pieeju”, ko nevar uzskatīt par šīs tiesību normas piemērošanas nosacījumu pakāpenisku noskaidrošanu šo secinājumu 194. punktā minētās judikatūras izpratnē. Kā jau tika konstatēts, lai nolīgumu kvalificētu par konkurences ierobežojumu mērķa dēļ, nav nepieciešams, lai tāda paša veida nolīgumi jau iepriekš būtu tikuši nosodīti, ne arī lai nolīgums pirmajā mirklī vai bez jebkādam šaubām būtu pietiekami kaitīgs konkurencei¹⁰⁹.

202. Tādējādi apelācijas sūdzības iesniedzējas nevar arī atsaukties uz strīdīgo nolīgumu apgalvoto “komplekso” raksturu, lai iebilstu, ka sods attiecībā uz tiem saskaņā ar LESD 101. pantu neesot bijis paredzams. Tas tā ir vēl jo vairāk tāpēc, ka judikatūrā ir precizēts, ka prasība par likuma pārkāpību nav pretrunā ar to, ka attiecīgās personas, it īpaši profesionāļi, ir spiesti izmantot profesionālus padomus, lai izvērtētu to, kādas sekas to rīcība varētu radīt¹¹⁰. Tāpat, kā jau tika minēts, no judikatūras izriet, ka tā fakta dēļ, ka attiecīgais uzņēmums esot juridiski kļūdaini kvalificējis savu rīcību, uz kuru ir balstīta pārkāpuma konstatēšana, tas nevar tikt atbrīvots no naudas soda uzlikšanas, ja tas nevarēja nezināt minētās rīcības pretkonkurences raksturu¹¹¹.

¹⁰⁷ Skat. šo secinājumu 133. punktu.

¹⁰⁸ Skat. šo secinājumu 152. punktu.

¹⁰⁹ Skat. šo secinājumu 156. un 157. punktu.

¹¹⁰ Skat. spriedumu, 2005. gada 28. jūnijs, *Dansk Rørindustri u.c./Komisija* (C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P, EU:C:2005:408, 219. punkts), kas arī minēts pārsūdzētā sprieduma 767. punktā.

¹¹¹ Skat. šo secinājumu 176. punktā minēto judikatūru.

203. Visbeidzot, apelācijas sūdzības iesniedzēju argumentiem, saskaņā ar kuriem Vispārējā tiesa neesot pietiekami izskaidrojusi vai paskaidrojusi, kādēļ, pēc tās domām, tām bija jāreķinās, ka attiecībā uz strīdīgajiem nolīgumiem tiks piemērots sods saskaņā ar LESD 101. pantu, lai gan *KFST* un Komisijai pašām šajā ziņā bija šaubas, arī nav izredzes tikt atbalstītiem.

204. Tā Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 772. punktā norādīja, ka no *KFST* paziņojuma presei, uz kuru apelācijas sūdzības iesniedzējas atsaucas, skaidri izriet, ka nolīgumi, kuru mērķis ir samaksāt par konkurenta izslēgšanu no tirgus, ir vērsti pret konkurenci. Tāpat Vispārējā tiesa minētajā punktā norādīja, ka Komisija, pabeidzot savu izmeklēšanu saistībā ar farmācijas nozari, varēja precizēt savu pieeju un līdz ar to pilnībā izprast tādu nolīgumu kā šajā lietā aplūkoti pretkonkurences raksturu.

205. Pretēji tam, ko, šķiet, apgalvo apelācijas sūdzības iesniedzējas, šajā paskaidrojumā arī nav pieļautas kļūdas pēc būtības. Kā tika norādīts¹¹², nolīguma pretkonkurences raksturam nav jābūt acīmredzamam no pirmā acu uzmetiena vai bez jebkādam šaubām, lai šāds nolīgums varētu tikt kvalificēts kā konkurences ierobežojums mērķa dēļ. Līdz ar to tas, ka Komisijai ir jāveic padziļināta izmeklēšana pirms noteiktas rīcības kvalificēšanas par konkurences ierobežojumiem, nenozīmē, ka uzņēmēji, kas tajā piedalās, šādas rīcības pretkonkurences raksturu nevar paredzēt. Tas tā ir vēl jo vairāk tādēļ, kā to pamatoti norāda Komisija, ka atšķirībā no šīs iestādes, kurai vispirms ir jāpārbauda fakti, iesaistītie uzņēmēji ir pilnībā informēti par šiem faktiem. Līdz ar to šajā lietā atšķirībā no Komisijas *Lundbeck* jau no paša sākuma zināja, ka par strīdīgajos nolīgumos paredzētajiem tās maksājumiem ģenērisko zāļu ražotājiem pretī netiek saņemts nekas cits kā vien šo ražotāju atturēšanās ienākt tirgū ar saviem produktiem.

206. No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka piektā pamata trešā daļa un līdz ar to piektais pamats kopumā arī ir jānoraida.

2. Par Vispārējās tiesas veikto naudas sodu aprēķina apstiprinājumu (sestais apelācijas sūdzības pamats)

207. Ar sesto pamatu apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, pirmkārt, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu, piekrītot tam, ka Komisija *Lundbeck* uzlikto naudas sodu aprēķinā ir iekļāvusi *Lundbeck* pārdevumus, kurus strīdīgie nolīgumi nevarēja ietekmēt (a) apakšpunkts). Otrkārt, apelācijas sūdzības iesniedzējas uzskata, ka Vispārējā tiesa ir kļūdījusies, apstiprinot Komisijas izmantoto pārkāpuma smaguma pakāpi *Lundbeck* uzlikto naudas sodu aprēķināšanai (b) apakšpunkts).

a) Par *Lundbeck* pārdevumiem, kas ņemti vērā, aprēķinot naudas sodus

208. No pārsūdzētā sprieduma 68. un 70.–75. punkta, kā arī no strīdīgā lēmuma apsvērumiem, uz kuriem tajos ir atsaucē¹¹³, izriet, ka, lai aprēķinātu *Lundbeck* uzliktos naudas sodus, Komisija ir ievērojusi vispārēju metodiku, kura ir aprakstīta Pamatnostādnēs naudas soda aprēķināšanai, piemērojot Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu (turpmāk tekstā – “2006. gada pamatnostādnes”)¹¹⁴, un kura ir balstīta uz katra aizliegtās vienošanās dalībnieka attiecīgajā ģeogrāfiskajā teritorijā realizēto attiecīgā produkta pārdevumu vērtību. Turklāt, kā jau norādīts iepriekš¹¹⁵, Komisija *Lundbeck* uzlika četrus atsevišķus naudas sodus, ņemot vērā, ka seši strīdīgie nolīgumi tika uzskatīti par tādiem, kuru rezultātā tika izdarīti četri atsevišķi pārkāpumi, jo abi nolīgumi starp *Lundbeck* un *Merck (GUK)*, tāpat kā abi nolīgumi starp *Lundbeck* un *Arrow*, tika kvalificēti kā vienots un turpināts pārkāpums.

¹¹² Skat. šo secinājumu 157. punktu.

¹¹³ Apstrīdētā lēmuma 1316.–1358. apsvērumi.

¹¹⁴ OV 2006, C 210, 2. lpp.

¹¹⁵ Skat. šo secinājumu 19. punktu.

209. Līdz ar to Komisija, aprēķinot katru naudas sodu, ir ņēmusi vērā *Lundbeck* citalooprama pārdevumus ģeogrāfiskajos tirgos, uz kuriem attiecas katrs no šiem četriem pārkāpumiem.

210. Sestā pamata pirmajā daļā apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka, apstiprinot šo naudas sodu aprēķināšanas metodi, Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu.

211. Apelācijas sūdzības iesniedzējas uzskata, ka Komisija naudas sodu aprēķinā esot kļūdaini iekļāvusi visus *Lundbeck* citalooprama pārdevumus, kas īstenoti strīdīgo nolīgumu darbības laikā ģeogrāfiskajās zonās, uz kurām attiecas šie nolīgumi¹¹⁶, lai gan dažus no šiem pārdevumiem attiecīgie nolīgumi nevarēja ietekmēt. Tā iemesls esot tāds, ka ģenērisko zāļu ražotāji strīdīgo nolīgumu darbības laikā neesot varējuši ienākt noteiktu dalībvalstu tirgos, jo, pirmkārt, tie daudzās no šīm valstīm esot saņēmuši TA tikai pēc nolīgumu termiņa beigām un, otrkārt, citalooprama molekulārā sastāva patents esot palicis spēkā Austrijā lielu daļu no to darbības ilguma, jo tas beidzās tikai 2003. gada aprīlī.

212. Apelācijas sūdzības iesniedzējas uzskata, ka, lai varētu ņemt vērā uzņēmuma pārdevumus, lai aprēķinātu naudas sodu atbilstoši attiecīgajai metodei, Komisijai taču ir jāpārbauda, vai pārkāpums ir faktiski ietekmējis šos pārdevumus. Tas šajā gadījumā esot nozīmējis padziļināti izvērtēt ģenērisko zāļu ražotāju konkrētās perspektīvas faktiski ienākt katras dalībvalsts tirgū, uz kuru attiecas strīdīgie nolīgumi, šo nolīgumu darbības laikā. Proti, ja ģenērisko zāļu ražotāji attiecīgajā laikposmā nebūtu varējuši ienākt dalībvalsts tirgū, strīdīgie nolīgumi arī nebūtu varējuši ietekmēt *Lundbeck* pārdevumus šajā valstī. Līdz ar to no naudas soda aprēķināšanai izmantotās *Lundbeck* pārdevumu vērtības esot jāizslēdz visi tie pārdevumi, kas veikti laikposmos, kuros ģenērisko zāļu ražotājiem attiecīgajās dalībvalstīs nebija TA vai kad citalooprama molekulārā sastāva patents vēl bija spēkā Austrijā.

213. Pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa noraidīja šos argumentus, uzskatot, pirmkārt, 804. punktā, ka attiecībā uz pārkāpumiem mērķa dēļ Komisija, lai aprēķinātu naudas sodus, ir tiesīga pamatoties uz visu strīdīgo nolīgumu ģeogrāfisko tvērumu, sīkāk nepārbaudot ģenērisko zāļu ražotāju konkrētās iespējas ienākt tirgū katrā attiecīgajā valstī. Otrkārt, Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 815. punktā paskaidroja, ka attiecīgie argumenti ir jānoraida, jo ar tiem tiek ignorēta atšķirība starp faktisko un potenciālo konkurenci un fakts, ka ar LESD 101. pantu tiek aizsargāta arī pēdējā minētā.

214. Tomēr pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēju viedoklim šajos konstatējumos nav pieļauta nekāda tiesību kļūda.

215. Apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka to viedoklis ir pamatots ar 2006. gada pamatnostādņu 6. un 13. punktu, saskaņā ar kuriem “pārkāpumā iesaistīto preču vai pakalpojumu pārdošanas apjomu [pārdevumu vērtību] *saistībā ar pārkāpuma* izdarīšanas ilgumu uzskata par piemērotu kompensācijas vērtību, kur parādās gan pārkāpuma ekonomiskais nozīmīgums, gan katra pārkāpumā iesaistītā uzņēmuma vainas īpatsvars”, līdz ar to Komisija, piemērojot attiecīgo aprēķina metodi, izmanto “*pārkāpumā tieši vai netieši iesaistīto* uzņēmuma realizēto preču vai pakalpojumu pārdošanas apjomu [pārdevumu vērtību] atbilstošajā ģeogrāfiskajā zonā”¹¹⁷.

216. Tomēr apelācijas sūdzības iesniedzēju argumentiem, saskaņā ar kuriem citalooprama pārdevumus, ko *Lundbeck* veica strīdīgo nolīgumu darbības laikā valstīs, uz kurām attiecas šo nolīgumu piemērošanas joma, varot uzskatīt par pārdevumiem “saistībā ar pārkāpumu” šo tiesību normu izpratnē tikai tad, ja ģenērisko zāļu ražotājiem būtu TA attiecībā uz to produktiem katrā no attiecīgajām valstīm, nevar piekrist. Tas pats attiecas uz argumentiem, kas balstīti uz apgalvoto neiespējamību tirgot ģenērisko citaloopramu Austrijā kādā nolīgumu darbības laika daļā, jo pastāvēja patents, kas aizsargāja šo zāļu AFV.

¹¹⁶ Attiecībā uz attiecīgajām strīdīgo nolīgumu ģeogrāfiskajām piemērošanas jomām skat. šo secinājumu 12.–17. punktu.

¹¹⁷ Mans izcēlums.

217. No Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka 2006. gada pamatnostādņu 13. punkta mērķis ir uzņēmumam uzliktā naudas soda apmēra aprēķinā kā sākumpunktu izmantot summu, kas atspoguļo pārkāpuma ekonomisko nozīmīgumu un šī uzņēmuma īpatsvaru pārkāpumā. Līdz ar to, lai arī 2006. gada pamatnostādņu 13. punktā paredzētais pārdevumu vērtības jēdziens, protams, nevar tikt piemērots tādējādi, lai tas ietvertu attiecīgā uzņēmuma pārdevumu vērtību, kas neietilpst pārvestās aizliegtās vienošanās piemērošanas jomā, tas tomēr apdraudētu ar šo tiesību normu sasniedzamo mērķi, ja šis jēdziens tiktu uzskatīts par tādu, kurš attiecas vienīgi uz apgrozījumu, kas panākts tikai ar pārdošanu, par kuru ir konstatēts, ka to ir reāli ietekmējusi šī aizliegtā vienošanās¹¹⁸.

218. Proti, tikai to pārdevumu, attiecībā uz kuriem ticis konstatēts, ka tos reāli ietekmējusi aizliegta vienošanās, iekļaušanai tajos pārdevumos, kurus ņem vērā soda naudas aprēķināšanā, būtu tādas sekas, ka mākslīgi tiktu samazināts konkrētā uzņēmuma izdarītā pārkāpuma ekonomiskais nozīmīgums un naudas sods tiktu uzlikts bez reālas saiknes ar attiecīgā pārkāpuma piemērošanas jomu¹¹⁹.

219. Tā tas ir it īpaši tādēļ, ka vienīgi to pārdevumu, attiecībā uz kuriem ticis konstatēts, ka tos reāli ietekmējusi aizliegta vienošanās, iekļaušana tajos pārdevumos, kurus ņem vērā soda naudas aprēķināšanā, nozīmētu neņemt vērā to, ka viens no galvenajiem daudzu aizliegto vienošanos mērķiem ir panākt stabilizējošu iedarbību, kas dabiski labvēlīgi ietekmē aizliegtās vienošanās dalībnieku kopējo darbību attiecīgajā tirgū. Taču, ja aizliegtas vienošanās prettiesiskais mērķis aptver visu tirgu, tad naudas sodu aprēķina pamatā būtu jābūt visam šajā tirgū realizētajam pārdošanas apjomam¹²⁰.

220. Šajā lietā strīdīgo nolīgumu mērķis, kā Komisija to konstatēja strīdīgā lēmuma 1325. apsvērumā un atgādināja tiesas sēdē šajā lietā, bija tieši *Lundbeck* citaloprama pārdevumu aizsardzība ģeogrāfiskajā teritorijā, uz kuru attiecas katrs no strīdīgajiem nolīgumiem.

221. Kā tas tika konstatēts iepriekš, ar šiem nolīgumiem *Lundbeck* novērsa risku, ka ģenērisko zāļu ražotāji varētu ienākt visos attiecīgajos tirgos, ar maksājumu palīdzību tos pamudinot laikposmos, par kuriem bija panākta vienošanās, atteikties no centieniem sagatavot un īstenot ienākšanu šajos tirgos ar saviem produktiem¹²¹. Līdz ar to *Lundbeck* ar strīdīgajiem nolīgumiem novērsa ģenērisko zāļu ražotāju potenciālo konkurenci saistībā ar citalopramu¹²².

222. Kā Vispārējā tiesa pamatoti konstatēja pārsūdzētajā spriedumā, tas, ka ģenērisko zāļu ražotājam vēl nav TA savam produktam konkrētā valstī, nekavē potenciālas konkurences pastāvēšanu starp šo ražotāju un oriģinālo zāļu uzņēmumu, kas jau darbojas attiecīgajā ģeogrāfiskajā teritorijā. Turklāt Vispārējā tiesa konstatēja, ka šajā lietā ne tikai ģenērisko zāļu ražotāji jau ilgu laiku bija centušies nopietni sagatavot savu ienākšanu tirgū, bet turklāt to rīcībā jau bija vai nu TA, vai arī tie bija veikusi pasākumus, lai īstermiņā vai vidējā termiņā to saņemtu. Tādējādi katram no ģenērisko zāļu ražotāju uzņēmumiem bija reālas un konkrētas iespējas iegūt šis TA un tādējādi piekļūt citaloprama tirgum vairākās EEZ valstīs pietiekami īsā termiņā, lai izdarītu konkurences spiedienu uz *Lundbeck*¹²³.

118 Skat. spriedumus, 2013. gada 11. jūlijs, *Team Relocations* u.c./Komisija (C-444/11 P, nav publicēts, EU:C:2013:464, 76. punkts), 2014. gada 12. novembris, *Guardian Industries* un *Guardian Europe*/Komisija (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 57. punkts), 2015. gada 19. marts, *Dole Food* un *Dole Fresh Fruit Europe*/Komisija (C-286/13 P, EU:C:2015:184, 148. punkts), 2015. gada 23. aprīlis, *LG Display* un *LG Display Taiwan* /Komisija (C-227/14 P, EU:C:2015:258, 53. punkts), un 2016. gada 7. septembris, *Pilkington Group* u.c./Komisija (C-101/15 P, EU:C:2016:631, 19. punkts); skat. arī manus secinājumus lietā *Pilkington Group* u.c./Komisija (C-101/15 P, EU:C:2016:258, 26. un 31.–33. punkts).

119 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2013. gada 11. jūlijs, *Team Relocations* u.c./Komisija (C-444/11 P, nav publicēts, EU:C:2013:464, 77. punkts), 2014. gada 12. novembris, *Guardian Industries* un *Guardian Europe*/Komisija (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, 58. punkts), un 2015. gada 9. jūlijs, *InnoLux*/Komisija (C-231/14 P, EU:C:2015:451, 62. punkts); skat. arī manus secinājumus lietā *Pilkington Group* u.c./Komisija (C-101/15 P, EU:C:2016:258, 34. punkts).

120 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 7. septembris, *Pilkington Group* u.c./Komisija (C-101/15 P, EU:C:2016:631, 22. punkts), kā arī manus secinājumus lietā *Pilkington Group* u.c./Komisija (C-101/15 P, EU:C:2016:258, 35. punkts).

121 Skat. šo secinājumu 133. punktu.

122 Skat. it īpaši šo secinājumu 140. un 141. punktu.

123 Skat. šo secinājumu 101.–112. punktu.

223. Tāpat fakts, ka patents, kas aizsargā citaloprama molekulāro sastāvu vai tā oriģinālos ražošanas procesus, vēl bija spēkā Austrijā kādā attiecīgo nolīgumu darbības laika daļā¹²⁴, nav kavējis potenciālas konkurences pastāvēšanu šajā dalībvalstī tajā brīdī. Proti, šāda potenciāla konkurence var īstenoties ilgu laiku pirms oriģinālo zāļu aktīvās vielas patenta termiņa beigām, jo ģenērisko zāļu ražotāji vēlas būt gatavi ienākšanai tirgū brīdī, kad šis termiņš būs beidzies¹²⁵. Tā ir vēl jo vairāk tādā gadījumā kā šajā lietā, kad nolīgumi tika noslēgti relatīvi īsu laiku pirms patenta, ar ko aizsargā citalopramu Austrijā, termiņa beigām un kur daži ģenērisko zāļu ražotāji tajā brīdī jau bija paredzējuši iegūt TA šajā valstī. *Alpharma* turklāt ieguva šo TA nolīguma ar *Lundbeck* spēkā esamības laikā. Līdz ar to ģenērisko zāļu ražotājiem – pat laikposmā, kad patents, kas aizsargā citaloprama molekulāro sastāvu vai tā oriģinālos ražošanas procesus, vēl bija spēkā Austrijā, savukārt strīdīgie nolīgumi jau bija noslēgti, – bija reālas un konkrētas iespējas iekļūt tirgū šajā dalībvalstī pietiekami īsā termiņā, lai izdarītu konkurences spiedienu uz *Lundbeck*¹²⁶.

224. Līdz ar to, tā kā *Lundbeck* ar strīdīgo nolīgumu palīdzību iznīcināja šo konkurences spiedienu attiecībā uz visiem saviem pārdevumiem teritorijās un laikposmos, uz kurām tie attiecas, arī visi šie pārdevumi ir pārdevumi, “kas ir saistīti ar pārkāpumu” 2006. gada pamatnostādņu 6. un 13. punkta izpratnē.

225. Kā izriet no iepriekš minētās judikatūras¹²⁷, lai varētu ņemt vērā pārdevumus uzņēmumam uzliktā naudas soda aprēķinā, nav izšķirošas nozīmes tam, vai ir konstatēts, ka katrs ieģrāmatotais komercdarījums patiešām ir attiecīgās aizliegtās vienošanās rezultāts. Tieši pretēji, pietiek ar to, ka šo darījumu mērķis vai sekas bija izkropļot konkurenci attiecīgajā tirgū, kur tie notika. Ja tas tā ir, visi pārdevumi, kas tajā realizēti, principā ir jāņem vērā naudas soda apmēra aprēķināšanā¹²⁸.

226. Tas ir spēkā neatkarīgi no tā, vai konkrētā tirgū ir likvidēta faktiskā konkurence vai, kā tas ir šajā gadījumā, potenciāla konkurence. Kā Vispārējā tiesa konstatēja, ja būtu iespējams samaksāt konkurentiem par to, lai tie pārtrauktu vai vienkārši palēninātu sagatavošanās procesu to ienākšanai tirgū, faktiskā konkurence nekad nepastāvētu vai būtiski tiktu kavēta¹²⁹. Līdz ar to Komisija tiesas sēdē šajā lietā pamatoti apgalvoja, ka nostāja, saskaņā ar kuru šos naudas sodus var noteikt tikai par to laikposmu, par kuru Komisija var pierādīt, ka potenciālā konkurence noteikti varēja kļūt par faktisku konkurenci, ir jānoraida.

227. Proti, šādas nostājas pieņemšana būtu pilnīgi pretrunā LESD 101. panta lietderīgajai iedarbībai, jo tās sekas būtu tādas, ka uzņēmumiem tiktu ļauts nesodīti likvidēt potenciālo konkurenci, pamatojoties uz to, ka neesot pierādīts, ka pārdevumus, kuri īstenoti tirgū, uz kuru attiecas šī likvidēšana, patiešām ir ietekmējis attiecīgais pārkāpums un ka tādējādi tos var ņemt vērā, aprēķinot naudas sodu.

124 Apstrīdētā lēmuma 109. apsvērumā Komisija norādīja, ka Austrijā oriģinālā patenta aizsardzība neattiecas uz citaloprama molekulāro sastāvu, bet tikai uz oriģināliem paņēmieniem tā ražošanai, līdz ar to ģenērisko zāļu ražotāji principā būtu varējuši ienākt tirgū pēc datu normatīvas aizsardzības termiņa beigām (par šajā ziņā atbilstošajām tiesību normām skat. spriedumu, 2017. gada 28. jūnijs, *Novartis Europharm*/Komisija, C-629/15 P un C-630/15 P, EU:C:2017:498, 2. un nākamie punkti), ja tie būtu atraduši citu rūpnieciski izmantojamu ražošanas procesu. Tomēr apstrīdētā lēmuma 111. un 827. apsvērumā, kā arī 1124. zemsvītras piezīmē Komisija atsaucas uz molekulārā sastāva aizsardzību Austrijā, un vispārīgi šķiet, ka Komisija ir balstījusies uz principu, ka oriģinālā patenta aizsardzība Austrijā beidzās tikai 2003. gadā (skat. it īpaši apstrīdētā lēmuma 644. zemsvītras piezīmi).

125 Šajā ziņā skat. pārsūdzētā sprieduma 163. punktu, kā arī spriedumus, 2012. gada 6. decembris, *AstraZeneca*/Komisija (C-457/10 P, EU:C:2012:770, 108. punkts), un 2020. gada 30. janvāris, *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:52, 51. punkts); skat. arī manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 76. un 84. punkts).

126 Saistībā ar šo kritēriju, lai noteiktu, vai, neraugoties uz patenta esamību, pastāv potenciāla konkurence, skat. šo secinājumu 59. punktu. Par ģenērisko zāļu ražotāju TA iegūšanu Austrijā skat. pārsūdzētā sprieduma 176. un 227. punktu.

127 Skat. šo secinājumu 217.–219. punktā minēto judikatūru.

128 Šajā jautājumā skat. manus secinājumus lietā *Pilkington Group* u.c./Komisija (C-101/15 P, EU:C:2016:258, 36. punkts).

129 Pārsūdzētā sprieduma 171. punkts.

228. Tā vēl jo vairāk ir taisnība šajā lietā, jo, kā to tiesas sēdē šajā lietā pamatoti norādīja Komisija, nav iespējams zināt, vai tieši paši strīdīgie nolīgumi nav pamudinājuši ģenērisko zāļu ražotājus neveikt ātrāk pasākumus, kas nepieciešami, lai iegūtu TA to produktiem valstīs, uz kurām attiecas šie nolīgumi, vai arī tās nav kādas citas *Lundbeck* darbības, kas kavēja šādu TA izsniegšanu¹³⁰.

229. Visbeidzot, pretēji apelācijas sūdzības iesniedzēju apgalvojumiem, šajā lietā naudas sodu aprēķināšanai izmantotā *Lundbeck* pārdevumu vērtības aprēķināšanas kārtība arī nav nesaderīga ar Vispārējās tiesas judikatūras precedentiem lietās *E.ON Ruhrgas* un *E.ON/Komisija*¹³¹ un *Telefónica/Komisija*¹³².

230. Tā apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, pirmkārt, ka Vispārējā tiesa nav pietiekami pamatojusi pārsūdzētā sprieduma 816. punktā konstatēto atšķirību starp šo lietu un lietu *E.ON Ruhrgas* un *E.ON/Komisija*, kurā ir atzīts, ka tiesiskie vai faktiskie šķēršļi kavēja jebkādas konkurences pastāvēšanu kādā attiecīgā laikposma daļā¹³³.

231. Vispārējā tiesa pārsūdzētā sprieduma 816. punktā paskaidroja, ka lietas *E.ON Ruhrgas* un *E.ON/Komisija* apstākļi nav salīdzināmi ar šīs lietas apstākļiem, jo lietā *E.ON Ruhrgas* un *E.ON/Komisija* vienā attiecīgā perioda daļā jebkāda konkurence bija neiespējama pat tad, ja pret konkurenci vērstais nolīgums nepastāvētu, jo bija spēkā valsts tiesību akti, kas radīja faktisku monopola situāciju. Savukārt, Vispārējās tiesas ieskatā, šajā lietā apelācijas sūdzības iesniedzējas nav pierādījušas, ka gadījumā, ja strīdīgie nolīgumi nebūtu pastāvējuši, pat potenciāla konkurence starp tām un ģenērisko zāļu uzņēmumiem nebūtu bijusi iespējama vai nebūtu pastāvējusi.

232. Apelācijas sūdzības iesniedzējas uzskata, ka šie konstatējumi neatspēko argumentu, saskaņā ar kuru ģenērisko zāļu ražotājiem, tāpat kā attiecīgajiem tirgus dalībniekiem lietā *E.ON Ruhrgas* un *E.ON/Komisija*, faktiski esot liegts konkurēt ar *Lundbeck* to valstu tirgos, attiecībā uz kuriem tiem nebija TA. Tās apgalvo, ka šajā ziņā nevar piekrist argumentam, ka TA saņemšanas sagatavošana jau esot saistīta ar potenciālas konkurences esamību, jo lietā *E.ON Ruhrgas* un *E.ON/Komisija* iespēja sagatavot ienākšanu tirgū arī neesot tikusi uzskatīta par tādu, kas pierāda potenciālas konkurences esamību laikposmā, kurā monopola pastāvēšana vēl liedza attiecīgajiem tirgus dalībniekiem ienākt konkrētajā tirgū¹³⁴.

233. Tomēr, kā būtībā uzsver Komisija, situācija, kurā tiesību akti vai faktiskie apstākļi kavē jebkādu, pat potenciālu konkurenci tirgū, nav salīdzināma ar situāciju, kurā tirgus ir atvērts konkurencei, pat ja tirgus dalībniekiem, kas vēlas ienākt šajā tirgū, šajā ziņā ir jāatbilst zināmiem nosacījumiem, piemēram, nosacījumam par TA saņemšanu saviem produktiem.

234. Citiem vārdiem sakot, šajā lietā nekādi tiesību akti vai faktiskie apstākļi neliedza ģenērisko zāļu ražotājiem veikt darbības, lai saņemtu TA un uzreiz pēc tās saņemšanas ienāktu attiecīgajos tirgos, savukārt lietā *E.ON Ruhrgas* un *E.ON/Komisija* tirgus dalībniekiem neatkarīgi no to gribas vai rīcības tika juridiski vai faktiski liegts ienākt attiecīgajos tirgos tik ilgi, kamēr turpināja pastāvēt tiesiskie vai faktiskie šķēršļi ienākšanai šajos tirgos. Tādējādi Vispārējā tiesa gan juridiski pietiekami ir paskaidrojusi, gan pamatoti ir uzskatījusi, ka TA neesamība šajā lietā nekādā ziņā nav līdzvērtīga šķērslim ienākšanai tirgū, kas izslēdz jebkādas, pat potenciālas konkurences pastāvēšanu, kā, piemēram, attiecīgie šķēršļi, kas pastāvēja lietā *E.ON Ruhrgas* un *E.ON/Komisija*. Tas pats attiecas uz situāciju Austrijā, kurā oriģinālā patenta pastāvēšana, kas jau bija tuvu tā darbības beigu datumam, iepriekš paskaidroto iemeslu dēļ nav kavējusi potenciālas konkurences pastāvēšanu starp pusēm¹³⁵.

130 Šajā ziņā skat. apstrīdētā lēmuma 171. apsvērumu.

131 Spriedums, 2012. gada 29. jūnijs (T-360/09, EU:T:2012:332).

132 Spriedums, 2016. gada 28. jūnijs (T-216/13, EU:T:2016:369).

133 Skat. spriedumu, 2012. gada 29. jūnijs, *E.ON Ruhrgas* un *E.ON/Komisija* (T-360/09, EU:T:2012:332, 88. un nākamie punkti).

134 Spriedums, 2012. gada 29. jūnijs, *E.ON Ruhrgas* un *E.ON/Komisija* (T-360/09, EU:T:2012:332, 90.–93. punkts).

135 Skat. šo secinājumu 223. punktu.

235. Otrkārt, šīs lietas apstākļi arī nav salīdzināmi ar apstākļiem lietā *Telefónica*/Komisija, uz kuriem arī atsaucas apelācijas sūdzības iesniedzējas. Minētajā lietā Vispārējā tiesa uzskatīja, ka nav ticis pierādīts, ka visi pārdevumi, kas ņemti vērā naudas soda aprēķināšanā, attiecās uz darbībām, saistībā ar kurām nolīguma puses ir bijušas potenciālas konkurentes, tādējādi šis jautājums bija atkārtoti jāizskata Komisijā¹³⁶. Savukārt šajā lietā apelācijas sūdzības iesniedzējām nav izdevies apšaubīt Vispārējās tiesas konstatējumus, saskaņā ar kuriem *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotāji bija potenciāli konkurenti visos tirgos, uz kuriem attiecas apstrīdēto nolīgumu darbības joma¹³⁷.

236. Treškārt, attiecībā uz apelācijas sūdzības iesniedzēju argumentu, saskaņā ar kuru pārkāpuma sekām, pat tad, ja runa ir par pārkāpumu mērķa dēļ, var būt nozīme, aprēķinot naudas sodu apmēru¹³⁸, pietiek konstatēt, ka saskaņā ar 2006. gada pamatnostādņu 22. punktu Komisija ņem vērā nevis sekas, bet gan pārkāpuma īstenošanu vai neīstenošanu un ka šajā lietā apelācijas sūdzības iesniedzējas neapstrīd Vispārējās tiesas konstatējumus, saskaņā ar kuriem strīdīgie nolīgumi ir tikuši īstenoti¹³⁹.

237. Turklāt un katrā ziņā nekādi nav pierādīts, ka šajā lietā strīdīgajiem nolīgumiem nebūtu bijušas sekas laikposmos, kuros ģenērisko zāļu ražotājiem vēl nebija TA attiecībā uz saviem produktiem. Tomēr tas ir vēl vairāk apšaubāms, ciktāl ir pierādīts, ka šo nolīgumu mērķis laikposmos, par kuriem bija panākta vienošanās, tieši ir bijis likvidēt potenciālo konkurenci starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem, mudinot tos atteikties no centieniem, kuru mērķis būtu sagatavot savu ienākšanu tirgū un līdz ar to saņemt TA¹⁴⁰.

238. No tā izriet, ka sestā pamata pirmā daļa ir jānoraida.

b) Par [pārkāpuma] smaguma pakāpi, kas izmantota, lai aprēķinātu naudas sodus

239. Saskaņā ar 2006. gada pamatnostādņu 19. un nākamajiem punktiem naudas soda pamatsumma atbilst pārdevumu vērtības proporcionālajai daļai, ko nosaka atkarībā no pārkāpuma smaguma pakāpes, kuru novērtē katrā atsevišķā gadījumā, ņemot vērā visus būtiskos lietas apstākļus.

240. No pārsūdzētā sprieduma 72. punkta, kā arī no strīdīgā lēmuma apsvērumiem, uz kuriem tajā ir atsaucē¹⁴¹, izriet, ka šajā gadījumā Komisija pārkāpumus kvalificēja kā “smagus”, jo šo pārkāpumu dēļ notika izslēgšana no tirgus, un, ņemot vērā apstākli, ka *Lundbeck* bija liela ar šiem pārkāpumiem saistīto produktu tirgus daļa, faktu, ka strīdīgajiem nolīgumiem bija ļoti plašs ģeogrāfiskais tvērums, un to, ka visi šie nolīgumi tika īstenoti. Visbeidzot, Komisija noteica, ka pārdevumu vērtības proporcionālajai daļai, kas jāņem vērā, lai aprēķinātu naudas sodu, ir jābūt 11 % apmērā par pārkāpumiem, kuri attiecās uz visu EEZ, proti, nolīgumiem, kas noslēgti ar *Merck*, *Alpharma* un *Ranbaxy*, un 10 % apmērā – par pārkāpumu, kas izriet no ar *Arrow* noslēgtajiem nolīgumiem, kuri aptvēra vienīgi Apvienoto Karalisti un Dāniju¹⁴².

241. Sestā pamata otrajā daļā apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka, apstiprinot Komisijas izmantotās [pārkāpuma] smaguma pakāpes, Vispārējā tiesa esot pieļāvusi kļūdas.

136 Skat. spriedumu, 2016. gada 28. jūnijs, *Telefónica*/Komisija (T-216/13, EU:T:2016:369, 290. un nākamie punkti).

137 Skat. šo secinājumu 37.–113. punktu (apelācijas sūdzības iesniedzēju ceturrtā pamata par potenciālas konkurences neesamību starp *Lundbeck* un ģenērisko zāļu ražotājiem pārbaude).

138 Apelācijas sūdzības iesniedzējas šajā ziņā balstās uz 31. punktu 2009. gada 4. jūnija spriedumā *T-Mobile Netherlands* u.c. (C-8/08, EU:C:2009:343).

139 Skat. pārsūdzētā sprieduma 399. un 805. punktu.

140 Skat. šo secinājumu 133. punktu. Šajā jautājumā skat. arī manus secinājumus lietā *Generics (UK)* u.c. (C-307/18, EU:C:2020:28, 196.–199. punkts).

141 Apstrīdētā lēmuma 1331. un 1332. apsvērums.

142 Skat. šo secinājumu 12.–17. punktu.

242. Pirms pievēršamies šiem argumentiem, ir jāatgādina, ka vienīgi Vispārējās tiesas kompetencē ir pārbaudīt veidu, kādā Komisija katrā konkrētajā gadījumā ir novērtējusi prettiesiskās rīcības smaguma pakāpi. Apelācijas tiesvedībā Tiesas pārbaudes priekšmets ir, pirmkārt, pārbaudīt, cik lielā mērā Vispārējā tiesa juridiski pareizi ir ņemusi vērā visus būtiskos apstākļus, lai novērtētu konkrētās rīcības smagumu saskaņā ar LESD 101. pantu un Regulas Nr. 1/2003 23. pantu, un, otrkārt, pārbaudīt, vai Vispārējā tiesa juridiski pietiekami ir atbildējusi uz visiem argumentiem, ko prasītājs ir iesniedzis pieteikuma par naudas soda atcelšanu vai tā apmēra samazināšanu pamatojumam¹⁴³.

243. Turklāt Tiesai, apelācijas tiesvedībā lemjot par tiesību jautājumiem, taisnīguma apsvērumu dēļ nav jāaizstāj ar savu novērtējumu Vispārējās tiesas vērtējums, kuru tā, īstenojot savu neierobežoto kompetenci, ir veikusi, lemjot par uzņēmumiem uzlikto naudas sodu apmēru. Tādējādi tikai tad, ja Tiesa uzskatītu, ka sankcijas līmenis ir ne vien neatbilstošs, bet arī tik pārmērīgs, ka tas ir nesamērīgs, tai šajā ziņā būtu jākonstatē tiesību kļūda, ko Vispārējā tiesa ir pieļāvusi¹⁴⁴.

244. Šajā lietā, pirmkārt, no pārsūdzētā sprieduma 796.–811. punkta izriet, ka Vispārējā tiesa ir pareizi ņemusi vērā visus būtiskos faktorus, lai novērtētu attiecīgo pārkāpumu smagumu, proti, konkurences ierobežojumu mērķa dēļ raksturu, plašo ģeogrāfisko tvērumu un šo pārkāpumu īstenošanu, kā arī lielo *Lundbeck* tirgus daļu, un ka tā ir arī pietiekami atbildējusi uz apelācijas sūdzības iesniedzēju izvirzītajiem pretējiem argumentiem, un šo pēdējo faktu tās turklāt neapstrīd.

245. Otrkārt, ievērojot šādi vērā ņemtos elementus, [pārkāpuma] smaguma pakāpes, kuras šajā lietā ir izmantojusi Komisija un ko ir apstiprinājusi Vispārējā tiesa, nekādā ziņā nešķiet nesamērīgas, vēl jo vairāk tādēļ, kā Vispārējā tiesa to pamatoti ir konstatējusi pārsūdzētā sprieduma 806. punktā, ka šāda pārkāpuma smaguma pakāpe drīzāk atrodas 2006. gada pamatnostādņu 21. punktā paredzētā diapazona apakšējā daļā.

246. Apelācijas sūdzības iesniedzēju šajā apelācijas sūdzībā izvirzītie argumenti nevar atspēkot šos apsvērumus.

247. Apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, pirmkārt, ka, apstiprinot Komisijas noteiktās [pārkāpuma] smaguma pakāpes, Vispārējā tiesa neesot pareizi ņemusi vērā attiecīgo pārkāpumu ģeogrāfisko tvērumu, jo tas esot bijis ierobežots tādēļ, ka daļa no EEZ dalībvalstu tirgiem strīdīgo nolīgumu darbības laikā patiesībā esot bijusi slēgta ģenērisko zāļu ražotājiem. Taču no šā pamata pirmās daļas pārbaudes izriet, ka šie argumenti ir balstīti uz kļūdainām premisām¹⁴⁵.

248. Otrkārt, apelācijas sūdzības iesniedzējas apgalvo, ka esot bijis jāizmanto ievērojami zemāka pārkāpuma smaguma pakāpe, jo attiecīgie pārkāpumi neesot atbilduši “aizliegtā vienošanās” definīcijai. Tomēr no iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem izriet, ka šie pārkāpumi radās no nolīgumiem, kuri bija noslēgti ar mērķi maksāt konkurentiem par palikšanu ārpus tirgus, un ka *Lundbeck* nevarēja nezināt šādas darbības pretkonkurences raksturu¹⁴⁶. Tāpēc neatkarīgi no tā, ko apelācijas sūdzības iesniedzējas saprot ar “aizliegtās vienošanās definīciju”, nav skaidrs, kāpēc šāda veida rīcībai būtu vajadzējis noteikt zemāku smaguma pakāpi.

249. No šiem apsvērumiem izriet, ka arī sestā pamata otrā daļa un līdz ar to šis pamats kopumā ir jānoraida.

¹⁴³ Spriedumi, 1998. gada 17. decembris, *Baustahlgewebe*/Komisija (C-185/95 P, EU:C:1998:608, 128. punkts), 2005. gada 28. jūnijs, *Dansk Rørindustri u.c./Komisija* (C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P, EU:C:2005:408, 244. punkts), un 2018. gada 26. septembris, *Infineon Technologies*/Komisija (C-99/17 P, EU:C:2018:773, 192. punkts).

¹⁴⁴ Spriedumi, 1998. gada 17. decembris, *Baustahlgewebe*/Komisija (C-185/95 P, EU:C:1998:608, 129. punkts), 2005. gada 28. jūnijs, *Dansk Rørindustri u.c./Komisija* (C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P, EU:C:2005:408, 245. punkts), 2013. gada 30. maijs, *Quinn Barlo u.c./Komisija* (C-70/12 P, nav publicēts, EU:C:2013:351, 57. punkts), un 2017. gada 26. janvāris, *Villeroy & Boch Austria* /Komisija (C-626/13 P, EU:C:2017:54, 86. punkts).

¹⁴⁵ Skat. it īpaši šo secinājumu 211., 212., 222., 223., 228. un 234. punktu.

¹⁴⁶ Skat. šo secinājumu 133., 181.–190. un 196.–202. punktu.

C. Secinājums

250. Tā kā neviens no apelācijas sūdzības iesniedzēju izvirzītajiem pamatiem nevar tikt atbalstīts, apelācijas sūdzība ir jānoraida kopumā.

V. Tiesāšanās izdevumi

251. Atbilstoši Tiesas Reglamenta 184. panta 2. punktam Tiesa lemj par tiesāšanās izdevumiem, ja tā noraida apelācijas sūdzību.

252. Vispirms atbilstoši Reglamenta 138. panta 1. un 2. punktam, kas piemērojams apelācijas tiesvedībā, pamatojoties uz minētā reglamenta 184. panta 1. punktu, lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs; ja spriedums ir nelabvēlīgs vairākiem lietas dalībniekiem, Tiesa lemj par tiesāšanās izdevumu sadali. Tā kā Komisija ir lūgusi piespriezt apelācijas sūdzības iesniedzējām atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un tā kā apelācijas sūdzības iesniedzējām spriedums ir nelabvēlīgs, tām ir jāpiespriež segt savus, kā arī atlīdzināt Komisijas tiesāšanās izdevumus. Tām šie izdevumi ir jāatlīdzina solidāri, jo apelācijas sūdzību tās ir iesniegušas kopā.

253. Turklāt saskaņā ar Tiesas Reglamenta 184. panta 4. punktu tā var nolemt, ka persona, kas iestājusies lietā pirmajā instancē un kas ir piedalījusies tiesvedības Tiesā rakstveida vai mutvārdu daļā, sedz savus tiesāšanās izdevumus pati. Tā kā *EFPIA* ir piedalījusies šīs apelācijas tiesvedības rakstveida un mutvārdu daļā, tai ir jāpiespriež segt savus tiesāšanās izdevumus pašai.

254. Visbeidzot no Reglamenta 140. panta 1. punkta kopsakarā ar 184. panta 1. punktu izriet, ka dalībvalstis, kas iestājušās lietā, sedz savus tiesāšanās izdevumus pašas. Līdz ar to ir jānolemj, ka Apvienotā Karaliste sedz savus tiesāšanās izdevumus pati.

VI. Secinājumi

255. Pamatojoties uz iepriekš minētajiem apsvērumiem, iesaku Tiesai nolemt šādi:

1. Apelācijas sūdzību noraidīt.
2. *H. Lundbeck A/S* un *Lundbeck Ltd* solidāri sedz savus, kā arī atlīdzina Eiropas Komisijas tiesāšanās izdevumus.
3. *European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations* un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste sedz savus tiesāšanās izdevumus pašas.